

IPARI JOGVÉDELLEM

SZERKESZTI: DR. LÁNCZI JENŐ

TÁRSSZERKESZTŐ: DR. KADOSA MARCEL

A sztrájk törvényes szabályozása.

A következőkben rövid összefoglalását akarjuk nyújtani mindazoknak az intézményeknek, amelyek részben fakultatíve, részben kötelezőleg döntenek a munkások és munkaadók között felmerült bérhar-
cokban.

Kanada közgazdasági élete a nagy vasutvonalakkal, amelyek a nyugati gabonatermő síkságait Kelet ipartepeivel és az Atlanti óceán partjaival összekötik – innét kerül a gabona Angliába – a legszorosabb összefüggésben van. A vasúti üzem minden szünetelése, minden ellentét, melyből sztrájk származhat, a farmer előtt, akinek gabonája kerül szállításra, ijesztőnek tűnik fel. A vasúttársaságok sztrájkjai rettenetes károkat okoztak Kanada közgazdaságának. Éppen ez okból az az óhaj, hogy e bajokon segítsenek, régi óhaja úgy a kanadai kormányoknak, mint a parlamentnek.

Az újseelandi eljárás behozatala, vagyis a kötelező választott bírósági döntés sztrájk esetén és az annak ellenszegülő sztrájkolók megbüntetése, nem látszott alkalmas megoldásnak a kanadai kormány előtt. A középút, mely nem a fizikai erőre, hanem a közvélemény nyomására támaszkodik, alkalmasabb eszköznek látszott. A munkásügyi minisztérium titkára egyik jelentésében hangsúlyozza, hogy a polgárookra a munkásharcok kétféle formában jelentkezhetnek. Ha egy cipőgyárban vagy fonógyárban tör ki a sztrájk, a többieket ez csak közvetve érinti, csak annyiban, amennyiben a közgazdasági életet érő károk a termelőkre is visszahatnak. Ha azonban vasúti sztrájk tör ki, akkor az egész közönség károsodik. Egy bányász-, vasúti vagy postásztrájk az egész közgazdasági életre csapás.

Különösen az 1906/1907. években szerepelt sok bérharc Kanadában. A lethbridgei bányászsztrájk tekintélyes széndrágaságot idézett elő és igazi csapást jelentett a nyugati rész földművelőire. Beállt a tél, a sztrájk még mindig tartott és a szén ára hihetetlen magasságra emelkedett. Végre a munkásügyi minisztérium közvetítésére beállt a béke.

Ez az eset világossá tette, hogy ilyen viszályok esetére is gondolni kell, mert sem a bányatulajdonos, sem a bányász nem törődött azzal, hogy a harc folyamán a harcon kívül álló harmadik szenved. Erre a harmadikra, vagyis a nagyközönségre támaszkodott a kormány, amikor vasúti, közúti, bánya és elektromos üzemek stb.-ben kitört sztrájk esetére törvényt hozott, mely vizsgáló-bizottság kiküldését teszi kötelezővé. A törvény 1907 április 22-én nyert szentesítést.

A törvény alap gondolata, hogy közérdekű üzemekben támadt konfliktusok esetén bizottság küldendő ki, amelynek verdiktje előtt nem szabad sztrájkba lépni. A verdikt nem kötelező, annak kimondása után meg van engedve a sztrájk vagy a kizárás, ha valamely fél a döntést nem akceptálná. Kötelező választott bírósági döntés tehát nincsen, de az a cél eléretik, hogy a közvélemény, amelyet a verdikt és ennek nyilvános-

ságra hozott indokolása informál, tisztán lát. A közvélemény nyomásával szemben a harc sok sikerrel nem kecsegtet.

Ez a bizottság 3 tagból áll, amelyből egyet-egyét a gazdasági harcban álló felek, a harmadikat – ha csak a felek meg nem egyeznek – a kormány delegálja. Az első évben 35-ször került a törvény alkalmazásra. *Sok esetben elegendő volt a puszta hír, hogy a kormány a bizottságot kiküldötte, ahhoz, hogy a felek megegyezésre jussanak.* A következő évben 112 sztrájk eset került a bizottság elé, ebből 102 elfogadta a bizottság döntését és csak 10 esetben ütött ki a sztrájk vagy kizárás.

A törvény hatása különösen az 1908. év elején volt szembetűnő, a Philadelphiában kitört közúti vasút sztrájkja idején. A forgalom itt 10 napig szünetelt és véres összeütközés volt az alkalmazottak és a rendőrség között; míg ellenben egy kanadai városban, Winnipegben kitörőben lévő sztrájk a választott bírósági bizottság közbenjárása folytán – különben szintén egy közúti vasúttársaság és alkalmazottai között volt a harc kitörőben – békésen nyert elintézését. A bizottság elnöke egy protestáns lelkész volt, tagjai egy nagykereskedő és egy tapasztalt szakszervezeti titkár. 14 napig húzódott a tárgyalás, tanúk lettek kihallgatva, bizonyítékok beszerezve, és végül olyan döntés következett, mely előtt mindkét fél meghajolt. A forgalom egy óráig sem szünetelt.

Kanadán kívül is nagy érdeklődést keltett a törvény, főleg az Egyesült-Államokban. Prof. Viktor S. Clark tanulmányt közölt a Bulletin of the Bureau of Labour-ban, melyben nagy elismeréssel szól a törvényről és annak igen jótékony hatásáról Kanadában. Kifejti, hogy a munkaadók majdnem kivétel nélkül helyeslik a törvényt. Ami a munkásokat illeti, a hangulat a törvény mellett nem ilyen osztatlan. A kanadai szakszervezetek kongresszusa a törvény első évében nagy elismeréssel szól a törvényről, de a következő évi kongresszusokon már ellenvélemények hangzottak fel. A szakszervezetek különösen azt panaszozzák, hogy a tárgyalások ideje alatt tilos a sztrájk és büntetéssel sújtatik, pedig ez az idő a legalkalmasabb a munkaadóknak, hogy sztrájkötörök szerződését, a legsürgősebb munkák elkészítése által a következmények alól kibújjanak.

Ami pedig a nagyközönséget illeti, ez majdnem osztatlanul a törvény pártjára áll. Az újságolvasó közönség – mondja Clark – a törvényt úgy tekinti, mint védelmet önkényes sztrájkcsinálás ellen.

A törvény kedvező eredménye folytán mindinkább erősödik az az óhaj, hogy a törvényt az összes iparágakra ki kell terjeszteni, amint ezt a szakszervezeti kongresszus már 1907-ben követelte. Az Egyesült-Államok nem egy államában pedig lépések történtek hasonló törvény hozatalára. Massachusetts állam 1910-ben foglalkozott ilyen törvénytervezettel, Kalifornia-

ban, Wisconsinban és Ohio-ban pedig hasonló javaslatok vannak szőnyegen,

Érdekes, hogy Transvalban is felmerült a sztrájk-kérdés megoldásának terve és a kanadai kormánytól folytatott két évi tanácskozás után hasonló törvényt alkotott. Briand javaslata is, mely a legutóbbi francia vasutassztrájk alkalmából készült, sok rokonságot mutat Kanada törvényével.

Miként oldották meg a sztrájkkérdést a többi államok, azt következő számunkban fogjuk elmondani.

Igazságszolgáltatás az amerikai bevándorlói részére.

Érthető érdeklődéssel kísérve Amerikába szakadt honfitársaink sorsát, boldogulását, a kik bizony élet-színvonaluk alacsonyabbrendűsége folytán, ezer elnyomás miatt panaszkodhatnak, felvilágosítást óhajtottunk nyerni arról, minő következményei vannak a bevándorlókra az angol nyelv nemtudásának?

Lapunk részére dr. Braun Róbert fővárosi könyvtárőr az amerikai közélet számos jelességéhez kérdést intézett s az alábbiakban a válaszok egyikét közöljük.

A beérkezett válaszokból jellemzően tűnik ki, hogy az angol nyelv kizárólagosságát mennyire természetesnek tartják eme nyelvtengerben, e számtalan nemzetiségű államban. Még a kérdést is, hogy érvényesülhetnek-e és mennyire egyéb nyelvek is Amerikában, furcsának tartják. A Monroe doktrína e területen is alkalmaztatik, s egyrészt kitűnő példája az üzleti érdekek mindent beolvasztó erejének, de másfelől növeli a bevándorlók nehézségeit, súlyosbítja létérti küzdelmüket s még gyengébbé teszi a gazdaságilag amúgy is gyengéket.

Egy kitűnő jelentés is beérkezett, Miss Grace Abbot, az Immigrants Protection League melegsívű és tudós igazgatónöje tollából. Alapos vizsgálat alá vette, hogy Chicagóban az igazságszolgáltatásban és pedig a közigazgatási, bírói és rendőri minő hátrányokkal jár az angol nyelv ismeretének hiánya? Kutatásainak eredményeit, melyek egy tipikusan amerikai városra vonatkoznak, joggal kiterjeszthetjük a többi városokra is. Lelkiismeretes és sokoldalú beszámolójából érdemesnek tartjuk a következőket kivonatossan ismertetni:

„Legfontosabb a községi bíraskodás (municipalcourt); itt vannak a legmagasabb színvonalon álló bírák. Mindamellet ezek is nagyfokú közömbösség jellemzi. A chicagói idegenek között meggyőződéssé vált, hogy az ártatlan embernek épenséggel nincs több kilátása a szabadulásra, mint a bűnösnek, ha egyszer a községi bíróság elé került. A vádlott fél a nagy sietségben előadni esetét és meg van győződve, hogy a bírónak nincs ideje őt meghallgatni. A bírák gyakran meg vannak győződve, hogy az idegen, főként a kelet-európai, minden elképzelhető cselekményben bűnös és fellette méltatlankodik, ha a sértett fél amerikai. De a jobb indulatú bírónál is gyakran feltételezhetjük azt a meggyőződést, hogy ha hiba is esett, nem nagy baj, hisz a méltatlanság csak idegennel történt. Úgy vélik, hogy az idegen kevésbé érzi meg a méltánytalanságot, mert társadalmi állása olyan alacsony, hogy a letartóztatás vagy bebörtönzés miatt nem szenved túlságosan.

Tolmácsok hiánya folytán az idegen gyakran el-esik attól a jogától, hogy esetét előadja, tanukat idézethessen, szembesítsen stb. A jelentés írója sok esetben látta, hogy a vádlott nem tudta mivel vádolják, néha, mert nem volt tolmács, másszor, mert feltételez-

ték róla, hogy úgyis tudja, miért tartóztatták le. De ha tolmács van is, a terhelő tanúk vallomását nem, csupán a vádlotthoz intézett kérdéseket és válaszokat tolmácsolják, ezt is rosszul. A tolmácsokat az utcáról szedik fel; gyakran pedig a közbíró, vagy egy rendőr látja el e szerepet. Sok helyütt mondták, hogy tolmácsot nem találván, átestek az ügyön a nélkül. Főleg olasz tolmácsokban van hiány. Csak a gyermekbírósnál van állandó tolmács alkalmazva, aki németül, lengyelül és csehül beszél. A cseh tolmács pl. lengyelek, tótok, horvátok, szerbek és oroszok részére tolmácsol. Persze nem érti meg a finomabb különbségeket. Miss Abbot számos esetet sorol fel azon fonátság megvilágítására, ha a rendőr vagy a vádló szerepelnek tolmácsokul. Sokszor megvesztegetik a tolmácsokat, hogy a vallomásokat hamisan közvetítse. Az olasz kolóniában ez köz-tudomású.

A zsúrihoz fordulás jogáról való lemondás tekintetében is sok a visszaélés. Az idegen elé tolnak egy papírlapot, aki aláírja azt, anélkül, hogy tudná, mit tett.

A bevándorló nem ismeri a törvénykezési eljárást, nem ismeri jogait és előnyeit. Ennek következménye, hogy gyakran becsukják, bár ártatlan, vagy súlyosabban ítélik el, mint megérdemli. Sokszor egy angolul értő ügyes ellenfél, vagy egy hasznos remélő üzleti konkurrens börtönbe juttatja az idegent. Ezt maguk a börtönigazgatók is megerősítik.

De a legsötétebb képet az idegenek rovására elkövetett ügyvédi visszaélésekről festi Miss Abbot. Valóságos rémhistóriák!

Az idegent behálózó ügyvéd a következő módszerek egyikét vagy egyszerre többet is, alkalmazza:

1. A korcsma-tulajdonos vagy bankár útján szerzi klienseit, ezekkel osztozik a szerzeményben. Ilyenkor legalább tesz valamit az ügyvéd.

2. A rendőrségi alkalmazottak segítségével.

3. Kliensfogdosás által. Az ügyvéd ugyanis naponta megtudhatja a letartóztatott egyének névsorát, akiket azután felkeres és kliensének megnyer.

4. Megfizetett rabok ajánlják az ügyvédet fogolytársaiknak.

Néhány tipikus esete az ügyvédi visszaéléseknek: Az ügyvéd megígéri a vádlottnak, hogy szabadlábra helyezteti és azután letagadja ígéretét, miután mit sem tett. Vagy pedig felveszi a honoráriumot és nem jelenik meg a tárgyaláson. De gyakran szándékosan huzza-halasztja az ügyet, hogy a fogva tartott vádlott hozzátartozóitól minél nagyobb összeget csalhasson ki. Mászor megjelenik ugyan a tárgyalásokon, de mitsém tesz a vádlott érdekében.

A rendőrséggel szemben még súlyosabb következményekkel jár az angol nyelv nem tudása. A statáriális eljárás itt még ismeretesebb. A lengyel nő esete, aki védelmet keresett brutális férje ellen, s akit igazottnál látván, a rendőr letartóztatott, folyton visszatér. Az idegenek pedig mindezt megszokták már és amidőn pár évvel ezelőtt egy rendőr agyonlőtt egy embert, aki angolul nem értvén, nem értette meg a rendőr felhívását, ezt a megölt férfi szomszédsága természetesnek találta, abban a meggyőződésben, hogy az amerikai törvény ezt megengedi. A rendőrség fegyverviselési jogál így az idegenek sínylik meg leginkább.

Ezen állapotok javítására újabban nemes törekvésű egyesületek alakultak, ilyen az említett liga is, amely Grace Abbot vezetése alatt áll. Mindenesetre fontos volna, hogyha az európai kormányok és a magyar kormány is figyelmükre méltatnák ezt a kérdést, amely a bevándorlók boldogulását gyakran komolyan akadályozza.

Halasi Béla.

A munkanélküliség elleni biztosítás Angliában.

Írta: dr. Kadosa Marcel.

Míg a kontinens a genti rendszerű krajcároszto-
gotatással bíbelődik, addig Anglia hatalmas tette
szánta el magát a munkanélküliség-biztosítás terén. Már
készen van a lapunkban is többször említett törvény-
javaslat, amely az építőipari, hajó-, gép- és kocsi-
gyártó munkások kötelező munkanélküliség-biztosítására
vonatkozik és feljogosítja a kereskedelemügyi kormány-
zatot, hogy egyéb szakmákat is belevonjon a biztosítá-
sba, ha ezáltal az állami hozzájárulás a törvény első
három esztendejében az évi 24 millió koronát meg nem
haladja.

A biztosított munkás heti hozzájárulása a javaslat
szerint 25 fillér. Ugyanennyivel köteles hozzájárulni
a munkaadó is, akinek egyébként jogában áll a saját
maga és munkása hozzájárulását 18 korona évi pausz-
összeggel megváltani. Az így képezett befizetési össze-
gek egyharmad részével az állam is hozzájárul éven-
ként a biztosításhoz.

A biztosított segélyt az első munkátlanul töltött
hét után folyósítják heti 8 K 40 f., illetőleg az építő-
munkásoknál heti 7 K 20 f. összegben. Ez a segély 12
hónapon belül 15 hétnél tovább nem vehető igénybe és
minden heti segélyezéssel legalább 5 heti befizetésnek
kell szemben állania.

A segélyt kérelmezőnek ki kell mutatnia legalább
26 heti munkálkodást a biztosításra kötelezett iparág-
ban. Igazolnia kell, hogy munkaképes, de nem talál
megfelelő munkát és hogy a törvényes segélyezést nem
merítette ki. Nem köteles a munkás sztrájkterő mun-
kát vállalni és olyant sem, amelynél kevesebbet keresne,
mint a szokásos kereset.

Ha az igénylő öt közvetlenül érintő sztrájk miatt
van munka nélkül, úgy a sztrájk tartamára szünetel a
segély-igény, valamint akkor is, ha a biztosított saját
hibájából vagy a munkából való önkéntes kilépés foly-
tán maradt munka nélkül. Utóbbi esetben a szünetelés
ideje 6 hét. A szünetelés a szabadonbocsátástól számi-
tott 6 hétre akkor is bekövetkezik, ha a biztosított sza-
badságvesztés büntetésre ítéltetik, végül szünetel az
igény arra az időre, amíg a biztosított valamely dolog-
házban vagy közpénzből fentartott más intézetben van
avagy a királyság határain kívül tartózkodik.

Az igényjogosultság tekintetében hivatalnokok
döntenek, kiktől a munkásokból és munkaadókból álló
„tanács”-hoz lehet vinni a kérdést, amely utasítást ad
a hivatalnokoknak. Ha ez az utasítás nem követi, vá-
lasztott bíróság dönt a kérdésben.

Ha a biztosított kimutatja, hogy 500 vagy ennél
több héten át teljesített befizetéseket, úgy követelheti,
hogy 60-ik életévének elérte után fizessék neki vissza.
2%-os kamatokkal együtt azt az összeget, amellyel
befizetéseinek összege a részére folyósított segélyek ösz-
szegét meghaladja.

Ha a biztosítási hivatalnok úgy találja, hogy va-
lamely biztosított gyakori munkanélküliségét a szakmá-
jában való képzetlenség okozza, úgy följánlhatja neki,
hogy lehetővé teszi részére egy alkalmas technikai kur-
zus elvégzését. Ha a biztosított ezt vonakodik elfogadni,
vagy ha abbahagyja a kurzust, avagy ha a kurzus ve-
zetője azt jelenti, hogy az illető biztosított egyéni fo-
gyatkozásai teszik őt képtelenné a szakmájában való
tökéletességre, úgy mindez figyelembe veendő annak a
megítélésénél, hogy az igénylő milyen munkát köteles
elfogadni munkanélkülisége esetében.

Olyan munkásszervezetekkel, amelyek tagjaiknak
munkanélküliségi segélyt adnak a hivatal megegyezésre
juthat, amely szerint a hivatali segélyezés helyett a hi-
vatal a szövetségnek juttat a biztosítási alapból megfe-
lelő összeget. A törvény részletesen szabályozza ennek
a, hozzájárulásnak feltételeit és nagyságát.

A törvényjavaslatnak e nagyon is nagy kör-
vonalú ismertetéséből is látni való, hogy itt végre ko-
moly szándék mutatkozik a munkanélküliség-biztosítás
nehéz problémájának megoldására. E kérdés magában
véve is olyan, hogy még a legnagyobb áldozatkészesség-
gel és a legalkalmasabb eszközökkel is csak piciny ré-
szében oldható meg. Úgyszólván csak arra az esetre
szorítkozik a megoldás, amidőn a munkás véletlenség-
ből van munka nélkül, vagy olyan okok folytán, ame-
lyek bizonyos szabályossággal ismétlődnek és csupán
rövid átmeneti időre okoznak munkátlan-ságot, mint
pl. az építőmunkásoknál az időjárás okozta szünetelés.
Ha komoly gazdasági depresszió az oka a munkátlan-
ságnak, ha nagy tömegek hosszú időre vannak a mun-
kátlan-ság országútjára helyezve, akkor semmi se se-
gíthet, mert aki itt segítséget remél, az a semmiből
akar valamit előállítani, lévén a megélhetés forrása
egyedül az emberi munka, amely ha tömegesen és tar-
tósan szünetel, úgy nincsen másunnan segítség a kö-
vetkezményei ellen. Mégis abban a keretben, amelyben
a munkanélküliség-biztosítás lehetséges és célravezető,
ebben a keretben az angol javaslat a legkomolyabb
szándékú és eszközű alkotás, amely – úgy hiszem –
lehetetlenné teszi, hogy ezentúl komolyan beszéljünk
azokról az évi 10–50 ezer koronával babráló genti
rendszerű megoldásokról, amelyeknek nincsen egyéb
célja és rendeltetése, minthogy aliquid fecisse videtur.

A hatósági és pénztárorvosi állás összeférhetlensége.

Nyílt levél a belügyminiszter úrhoz.

„A miniszter helyett: *Jakabffy* államtitkár” alá-
írással a Nagyméltóságod megbízásából szerkesztett
Közegészségügy c. lapban a kereskedelemügyi minisz-
terhez 53178/911. szám alatt intézett országos érdekű
átirat jelent meg. Föltételezem, hogy Nagyméltóságod
vállait négy minisztérium vezetésének súlya terhelvén,
Nagyméltóságod nem tulajdonított az átíratnak akkora
fontosságot, hogy személyes revízióra méltassa és nem
mérlegelte azokat a következményeket, amelyek az át-
íratban foglaltak nyomán egyfelől a magyar munkás-
biztosításnak, másfelől az érdekelt hatósági orvosok-
nak és végeredményben a *közegészségügy kárára*
járnak.

Ezért bátor vagyok a rosszul, vagy nem kellően
informált Belügyminiszter úr figyelmét átíratának ki-
rívó helytelenségeire fölhívni, bizakodván abban, hogy
Nagyméltóságod a jelentős kérdésben, amely konkrét
felelősségek kapcsán ismételten elébe fog kerülni, az
átíratban elfoglalt álláspontját közérdekből és jogos
magánérdekek helyes felismerésekképpen meg fogja
változtatni.

A kereskedelemügyi miniszter ur az iránt érdek-
lődött Nagyméltóságodnál, megengedhetőnek tartja-e,
hogy a hatósági orvosok az állami munkásbiztosítási
hivatal és az országos pénztár által a pénztári orvosok
részére együttesen kidolgozott szolgálati és illetmény-
szabályzatok mellett alkalmaztassanak?

Az átíratban Nagyméltóságod elsőbbsen kifejezést
ad abbeli felfogásának, hogy a közhivatali állásban

levő orvosok pénztárorvosi alkalmazásának kérdésében a községek és rendezett tanácsú városok képviselőtestületei, törvényhatósági bizottságok stb. vannak hivatva első fokon határozni, Nagyméltóságod csak felelő esetében dönthet és ezért az átiratában előadottak csak „előzetes tájékoztatás jelentőségével bírhatnak.”

Engedje meg Nagyméltóságod, hogy velem együtt mindazok, akik ismerik a törvényhatósági és községi képviselőtestületek szokásos állásfoglalásait miniszterileg „tájékoztatót” kérdésben, véleményét többre becsüljük a pusztá tájékoztatásnál. A belügyminiszteri fémjelzéssel ellátott vélemény nem marad a tájékoztatás szűk keretében, hanem a hivatali felsőbbség köteles tiszteletének erejénél fogva annak az ösvénynek megjelölése, amelyen a kérdés eldöntésénél az alsóbbfokú hatóságoknak járniuk *kell*. Hangsúlyozom, hogy *kell*, mert nincs értelme az eltérő döntésnek. Hiszen a felelőbevitelt a *tájékoztató* forum bírálja el, természetesen akként, amint azt a tájékoztatásban közli.

Tulajdonképpen szakvéleménye előjárójában Nagyméltóságod a gondozására bízott közegészségügyi érdekek szempontjából is nagy súlyt helyez arra, hogy a munkásbetegségélyező és balesetbiztosító pénztárak emberbaráti és szociális hivatásuknak minél tökéletesebben megfelelhessenek. Ennélfogva hajlandó a pénztárakat abban a törekvésükben is támogatni, hogy az orvoskérdés helyes arányban az intézmény anyagi teherbírással, úgy a biztosított pénztári tagok, mint az orvosi kar megelégedésére célszerűen megoldassák, kész tehát előmozdítani azt is, hogy a pénztárak a közhivatalban álló orvosok szolgálatait a lehetőségig igénybe vehessék, ami egyébiránt a most említett orvosok anyagi helyzetének javítása szempontjából is figyelemreméltó.

E mindenképpen helyes, fogadkozásszerű kijelentésekből arra lehetne következtetni, hogy a belügyminisztérium akként *rendelkezik* is, amint ebben az idézetben vélekedik. E föltevés azonban nem válik valóra, mert a miniszteri átiratnak az idézett részt követő rendelkezései homlokegyenest ellenkeznek a pénztárak támogatása ügyében tett kijelentéssel. Az első ilyenmű rendelkezés annak megállapítása, hogy „a pénztári szolgálat a közhivatali orvosoknak megengedett magángyakorlat keretében vállalható mellékfoglalkozás határait túl ne lépje.” Eltekintek annak megvitatásától, hogy alapjában véve helyénvaló-e hatósági és magánorvosi gyakorlat között disztingválni és csupán azt a lehetetlen feladatot tartom szem előtt, amely elé a mellékfoglalkozás határainak megsabására hivatott hatóság állítatik. A mellékfoglalkozásként megállapított kritériumnál nem sokkal szabatosabb az a meghatározás sem, amely szerint a pénztárorvosi működés nem gátolhatja a közhivatali orvosi szolgálatot. De ez csak látszólagos negatívum, mert elsősorban az existenciájában érdekelt orvos, másodsorban felettes hatósága konkrét esetekben mindenkor megállapíthatják, hogy a kettős minőségű orvosi munkásság tekintetében fenforog-e az összeférhetlenség vagy sem.

Az általánosságok után az átirat első rendelkezése az, hogy a pénztári főorvosok állását a közhivatali orvosi állással összeegyeztetni nem lehet. És mi az indokolása ennek az apodiktikus tételnek? Nem több, mint az, hogy „a főorvosi állásról maga a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal is kijelenti, hogy mintegy tisztviselői jelleggel bír.” Az állami munkásbiztosítási hivatal igen magas és munkásbiztosítási ügyekben szakvéleményre hivatott fórum, de abból, hogy ez tisztviselői jellegűnek deklarálta a főorvosi állást, még egyáltalán nem következik, hogy közhivatali orvos – ebbeli szolgálatának sérelme nélkül – nem láthatná el a

pénztári főorvosi állást is. Helytelen ez az elfogadható megokolást nélkülöző deklaráció gyakorlati következményeiben azért, mert tekintélyes számú hatósági orvost, akik évek óta pénztári főorvosi teendőket végeznek, megfoszt az ezen állások szabályszerű szervezésével egybekapcsolt és az eddiginél aránytalanul magasabb fizetésektől anélkül, hogy más módon kárpóltatnának és helytelen elvben azért, mert kizárja annak lehetőségét, hogy a pénztárak az adminisztratív munkálatokra rendszerint kiválóan alkalmas hatósági orvosokat főorvosokul alkalmazhassák.

A főorvosi kérdésben tehát már némileg igazoltam azt az állítást, hogy a belügyminiszteri átirat a pénztárak érdekeit és jogos magánérdekeket sértő diszpozíciókat tartalmaz. Ez a gravamen azonban elenyészően csekély ahhoz a megállapításhoz képest, amely szerint Nagyméltóságod a bemutatott pénztárorvosi szolgálati szabályzathoz még egyes részleteinek módosítása mellett sem járulhatna hozzá, mert a szabályzatban kifejezésre jutó rendszer a szolgálati szabályok révén a pénztári orvosokat olyan „szoros személyi viszonyba” juttatná a pénztárakkal, amely a tisztviselői lekötöttség ismerveit minden tekintetben magán viseli. A szabályzatok mellett való szerződés – az átirat szerint tényleg csak forma volna, a lényeg azonban érintetlen maradna, pedig éppen ez a lényeg az, melyet a szakvélemény elsősorban aggályosnak tart.

E vélemény nyel szemben éppen a pénztárak és orvosok közötti *bensőséges*, akár tisztviselőinek, akár másnak nevezett viszony az, amelynek szükségzerű fenforgása nemcsak existenciális érdeke a munkásbiztosítás végrehajtására hivatott pénztáraknak, hanem érdeke magának a pénztári szolgálatra vállalkozott orvosi karnak. Ha tehát Nagyméltóságodnak aggályai vannak e rendszer ellen, úgy a munkásbiztosítás és a pénztári orvoskar érdekeinek ismerői előtt viszont az iránt vannak igen jogosult aggályok, vajjon a kontemplált rendszer eléggé szolgálja-e azt az egyformán pénztárak és orvosok érdekében levő törekvést, hogy köztük szoros viszony létesíthetők? E törekvést Nagy méltóságod a közszolgálatban álló orvosokra nézve azért helyteleníti, mert attól tart, hogy a közhivatali orvosi teendők ellátása kárt vagy sérelmet szenvedne, ha ez orvosok a pénztárral szemben erősebb lekötöttségi viszonyba kerülne. Nem tekintve azt, hogy a legösszintébb szerződéses viszony is hasonló helyzetet teremthet, az átiratban kifejtett aggályoknak azért nincs alapjuk, mert az éveken át szerzett tapasztalatok igazolják, hogy a hatósági és pénztárorvosi teendők – ha mindkettőnek lelkiismeretes teljesítését is vesszük alapul – nem kollideálnak, a két állás betöltésére vállalkozó orvosok meg is felelnek önként vállalt kötelezettségeiknek és egyetlen esetet sem tudunk, hogy hatóság eltöltötte volna orvostisztviselőjét pénztárorvosi állás elfogadásától vagy megtartásától azért, mert utóbbinak betöltése hátrányára lett volna közhivatali állásából folyó teendőknek ellátására. De még ha elismerjük, hogy ez az inkompatibilitás adott esetben fenforoghat, akkor is föl kell tételeznünk, hogy az elsősorban érdekelt, a kollíziót legközvetlenebbül elbíráható orvos felsőbb intézkedés bevétele nélkül is egyik vagy másik állásról való lemondással véget vet közszolgálati érdeket sértő helyzetnek.

Hangsúlyoztam, hogy a pénztárak és orvoskarok közötti őszintén *szoros* viszony az orvosoknak, tehát közvetve az egész magyar közegészségügynek is érdeke, Érdeke pedig azért, mert csak az ilyen viszonyoknak kölcsönösen teljes bizalommal és harmóniában való létesítése esetén adhatják meg az országos pénztár, illetve kerületi pénztárak azokat az illetményszabályzatban

megállapított és az orvosok várákozásait is meghaladó illetményeket, amelyek minden közintézmény által adott fizetést felülmúlnak, továbbá azokat az egyéb előnyöket – automatikus előléptetést, nyugdíjintézeti tagságot, csak fegyelmi utón való elbocsátást stb. – amelyek már egymagukban alkalmasak arra, hogy az orvos egzisztenciáját nagyrészt biztosítsák.

Ez őszintén szoros viszony nélkül a pénztárak nem teljesíthetik hivatásukat, a biztosított tagok kontinuens egészségügyi ellátása garantálva nincs, aminek természetes és okszerű folyománya, hogy annak akár szerződéses, akár más formában való létrehozása nélkül az orvosi szolgálat nem bírván a pénztárakra nézve a kellő értékkel, *a teljes értéknek megfelelő ellenértékeket sem nyújthatják.* E tétel igazolásaképpen első sorban az orvosi kar azon vezérférfiának egyik nyilatkozatára hivatkozom, aki bizonyára inkább taktikából, mint meggyőződésből a hatósági és pénztárorvosi összeférhetlenség kérdését fölvetette. Nyilatkozata szerint a munkásbiztosítás keretében csak három tényezőt ismer el: a járulékot fizető munkaadót, a segílyt igénybe vevő munkást és az orvost. Ha ez igaz, – aminthogy a szükségszerű adminisztrációval kiegészítve, e megállapítás kétségtelenül helyes, – akkor miként képzelhető e tényezőknek, illetve eredőjüknek, a pénztáraknak kielégítő működése anélkül, hogy pénztárak és orvosok között *szoros, bensőséges, mindkettejükre nézve jelentős érdekeket képviselő viszony ne létesítenék?* Az orvosok a pénztár szociális, közgazdasági és humanisztikus tevékenysége körében nem játszhatják sem az előkelő idegeneknek, sem a szükséges rossznak, avagy a tessék-lássék alkalmazottak szerepét. Az intézménnyel össze kell forradniuk, hivatását átérezniök és vállvetve együtt dolgozni nemcsak a pénztárak tételes törvényben lefektetett működési terén, hanem a betegségek és balesetek megelőzését, a munkásbiztosítás további kiépítését célzó törekvéseken is.

Hogy máról-hol napra felbontható szerződéses viszony mellett az orvosok legszorosabban vett pénztári gyógykezelési teendőiket bizonyára ellátják, az még lehet; de hogy e viszony esetén a munkáségségügy, a szociálhygiéne lelkes pionírjaivá nem válnak, az kétségtelen. Már pedig az országos pénztár és helyi szervei ezt a nemes és megfelelő betöltés esetén megbecsülhetlen közegészségügyi értékeket termelő szerepet szánták az orvosi karnak és ezt nemcsak a díjazás tekintetében hozott, anyagi erejüket meghaladó áldozatokkal, hanem erkölcsiükben is, az orvosok véglegesítésével, függetlenségük körülbástyázásával, csak fegyelmi utón való elbocsátásával dokumentálták.

Ha a miniszteri átirat szerzője akármelyik munkásbiztosító pénztár tanulmányozására elfáradott volna, úgy a pénztár és az orvosok között létesítendő viszonyt illetőleg egészen más eredményre jutott volna. Meggyőződést szerezhetett arról, hogy a pénztár gerince az orvosi kar, úgyszólván ennek működésétől függ, hogy megfelel-e a pénztár hivatásának és az adminisztratív munkálatok egy részét leszámítva, nincs az a pénztári intézkedés, amelynek létrejöttében egy vagy több orvos közvetlenül közre nem működne. Ezért állapítja meg az országos pénztár második évi jelentésében, hogy az egész munkásbiztosítás jövője, sorsa és léte *elsősorban az orvosok kezébe van letéve* és ezért félreismerése, helyesebben nem ismerése az orvosi kart a munkásbiztosítás körében megillető szerepének az az álláspont, hogy csak őszintén, de minél lazább szerződéses viszony!

Nem sokkal szerencsésebb az a tájékoztató nézet is, mely szerint Nagyméltóságod semmi esetre sem járulhat ahhoz, hogy a szabálytervezet *fegyelmi* rendelkezései a közhivatali állásban levő orvosokkal szemben alkalmazást nyerjenek. E tekintetben az a törvényes helyzet, hogy az 1908. évi XXXVIII. t.-c. 23. §-a kifejezetten megengedi a községi és körorvosoknak – más törvény pedig egyéb hatósági orvosoknak nem tiltja – a pénztárorvosi állás elfogadását. Hogy minő *feltételek*, például fegyelmi rendelkezések statuálása mellett történjék ez az alkalmazás, az részletkérdés, amelynek miként való elintézése a két érdekeltre, pénztárra és orvosra tartozik és a hatósági felsőbbbségnek csak abban az esetben van abba ingerenciája, ha a közösen megállapított feltételek a közszolgálati érdeket sértik. Abból, hogy pénztár orvosi minőségben elkövetett delictum a pénztár fegyelmi bizottsága által bíraltatik el, ilyen közhivatali sérelmet faragni nem lehet. A pénztár egyébként nem hatalmaskodási vágyból, hanem törvényes rendelkezésnek végrehajtásaképpen, az 1907. évi XIX. t.-c. 114. §-ának 4. pontja és 124. szakaszának 8. pontja alapján *köteles* alkalmazottainak, tehát az orvosoknak fegyelmi viszonyait is rendezni. Amire tehát a törvény kötelez, azt a belügyminisztérium nem hiúsíthatja meg.

Az a közhivatali állásban levő orvosokkal szemben alkalmazást nyerjenek. E tekintetben az a törvényes helyzet, hogy az 1908. évi XXXVIII. t.-c. 23. §-a kifejezetten megengedi a községi és körorvosoknak – más törvény pedig egyéb hatósági orvosoknak nem tiltja – a pénztárorvosi állás elfogadását. Hogy minő *feltételek*, például fegyelmi rendelkezések statuálása mellett történjék ez az alkalmazás, az részletkérdés, amelynek miként való elintézése a két érdekeltre, pénztárra és orvosra tartozik és a hatósági felsőbbbségnek csak abban az esetben van abba ingerenciája, ha a közösen megállapított feltételek a közszolgálati érdeket sértik. Abból, hogy pénztár orvosi minőségben elkövetett delictum a pénztár fegyelmi bizottsága által bíraltatik el, ilyen közhivatali sérelmet faragni nem lehet. A pénztár egyébként nem hatalmaskodási vágyból, hanem törvényes rendelkezésnek végrehajtásaképpen, az 1907. évi XIX. t.-c. 114. §-ának 4. pontja és 124. szakaszának 8. pontja alapján *köteles* alkalmazottainak, tehát az orvosoknak fegyelmi viszonyait is rendezni. Amire tehát a törvény kötelez, azt a belügyminisztérium nem hiúsíthatja meg.

A szolgálati és fegyelmi rendelkezéseknek szabályzatba való foglalása kifogásoltatván, szerintem nincs nehézsége annak, hogy ezek magának a szerződésnek pontozatai közé foglaltassanak, és mivel a miniszteri átirat szerint fegyelmi büntetésekkel a hatósági orvosok is sújthatók, de ezekre nézve azt követeli, hogy nem az orvosok közreműködésével történő fegyelmi bíráskodási, hanem adminisztratív utón szabassanak ki: a fegyelmi jogkör miként való gyakorlásának kérdése az átiratban foglalt útmutatás szerint már megoldást is nyert.

Készséggel meg kell állapítani, hogy a szakvéleménynek az orvosi szabályzat egyes szakaszaira vonatkozó megjegyzései között igen sok a megszívlelésre méltó. Ezek az orvosügyi adminisztrációban a pénztárakénál sokkal nagyobb rutinról tanúskodnak, de azért el nem oszlatják azt a vélekedést, hogy miként más alsóbb és felsőbb közigazgatási hatóság, úgy a belügyminisztérium részéről sem találkozik a szociális biztosítás azzal a szeretetteljes és megértő támogatással, amely nélkül az első nagyszabású szociálpolitikai alkotás, az 1907. évi munkásbiztosítási törvény valóban áldásos eredményeket nem produkálhat.

Bak Sándor.

A mozgó bérskáláról.

Egy kiváló német gyáros nemrégiben igen jellemző módon nyilatkozott az egyes vállalkozók bérpolitikájáról. Beszélt egyes vezető körök hamis felfogásáról, „amely a vállalat vezetését olyan személyekre ruházza át, akiknek sejtelmük sincsen egy helyes bérrendszeréről. Egyike a legtevésebb felfogásoknak, hogy az „olcsó bér” egyjelentőségű a „jó munkaviszony” fogalmával.” Gyakran látott csodálkozó arcokat, amikor azt fejtegette, hogy egy gyárosra nézve egészen közömbös, hogy a bér magas-e vagy alacsony, hanem az a kérdés, milyen arányban áll a bér a munka eredményével, mennyi bér esik tehát egy tonna vagy darab termékre.

A bérharcok egy része onnét származik, – folytatta ez a gyáros, – hogy az üzemvezetőség, mihelyt a bér bizonyos magasságot elér, leszállítja az akkordbéreket. De bérharc kitörése nélkül is hátrányos ez az eljárás, mert a munkás látja, hogy akármennyit is dolgozik, nem tud egy megszabott bérnél többet elérni. Az

ilyen eljárás szinte jutalmazza a kisebb szorgalmút és éppen más eredményt ér el, mint amire céloz.

E téren tehát még a vállalkozók jókora gazdasági iskolázására van szükség, míg eljárásuk helytelenségét belátják.

Hogy ilyen iskolázásra bizony nagy szükség van, az különösen kitűnik az u. n. mozgó bérskálák kérdésénél. A mozgó bérskálák felállításával olyan eszközöz jutottunk, mely a bérváltozást jobban elvonja a vállalkozó önkénye alól – utóbbi hátránya nélkül – mint az az eddigi bérrendszerekben történt, bár tagadhatatlanul vannak hátrányai is az állandó bérrrel szemben, mely nem teszi ki a bért az árupiac esélyeinek.

A Quarterly Journal of Economics egyik számában Lincoln tudósít bennünket, mennyire el van terjedve a mozgó bérskála az északamerikai gyapatiparban. Hosszas bérharcok után lassanként ez a bérrendszer hatolt keresztül, a munkások nagy helyeslésére. Már 1879-ben felmerült az eszme, egy nagy sztrájk alkalmával, de a gyárosok húzódoztak tőle, azt mondván, hogy a bér majd mindig csak emelkedő lesz és bármilyen vesztesége legyen is a gyárosnak, sohasem csökkenő. Később a mozgalom alábbhagyott és csak 1904-ben merült fel újra, most már konkrét formában egy hatalmas sztrájk kitörése alkalmával. A mozgó bérskála eszméje minél nagyobb tetszésre talált, vagyis az az eszme, hogy a munkás keresete az árupiac viszonyaitól függjön, tehát a nyersanyag és a készáru piaci áráról, vagyis olyan tényezőktől, amely független úgy a munkás, mint a munkaadó befolyásától. Megállapított az alapbér, a munka eredményétől függően és azonkívül, ha a termék piaci ára bizonyos összeget meghaladt, a meghaladó összeg bizonyos százalékát kapta a munkás.

Az eredmény a munkásokra nézve nem volt kielégítő. 1905 októberétől 1906 június haváig a prémium, mely 0-10% között váltakozott, átlag nem volt több, mint 3.84%. így aztán sokan az eltörlését követelték, mert számbavehető eredmény nélkül a munkásnak csak bizonytalanságot hozott. Mások ismét a minimális bér felemelését követelték.

A különböző nézeteltérések oka elsősorban az volt, hogy a munkások nem tudták felfogni, miért kapjanak március hó elején minden általuk termelt szövetdarabért 19.80 centet, május hóban pedig csak 18 centet, hiszen a gyapjú már előzőleg lett bevásárolva és így a március és május közötti árhullámzás a legkisebb befolyással sem lehetett a nyereségre, különösen, ha hozzá vesszük, hogy a gyáros a terméket már jóval előre, jóval a termelés előtt eladta. A gazdasági életben járatlanok váltig hangoztatták, hogy csak akkor jelenti a gyapjú megdrágulása a termelés megdrágulását, ha a gyáros nemcsak a papíron, hanem tényleg is drágábban vásárolja a nyersanyagot. Kétségbevonták, hogy a heti árhullámzások a gyáros tényleges hasznát befolyásolják.

Ezek az okok a mozgó bérskála eltörlésére és a régi bérrendszer visszaállítására vezettek az 1904. nagy sztrájk alkalmával.

Csak hogy ez sem keltett meglepedést. Egy nagy hausse-korszak következett; ugyanis, és a munkások belátták, hogy a legjobb konjunktúra idején törölték el a mozgó bérskálákat. Belátták, hogy a mozgó bérrendszert nem eltörölni, hanem megjavítani kellett volna. 1907-ben újra behozták és pedig évenként a bérnek csak kétszer leendő megállapításával. – A mikor a bérek redukció alá kerültek, újra felhangoztak ugyan ellenük különböző érvelések, de némi módosítással a váltakozó, vagyis a mozgó bérskála maradt meg és amikor a munkaadók, bár a piaci árak esése a bérek le-

szállításához adott nekik jogot, evvel a jogukkal nem éltek, az újítás ellenzéke is elhallgatott.

Az ilyen bérrendszer egyik előnye, hogy a munkást arra készíti, hogy az árupiac alakulását figyelemmel kísérje, tehát a legjobb gazdasági iskola.

Az északamerikai gyapatipar bérrendszerének története bizonyítja, hogy nem szabad egy bérrendszert mindjárt az első kudarcnál elejteni, hanem azt át kell az illető iparág speciális viszonyaihoz módosítani.

Zwiedinek-Südenhorst Ottó.

A német magántisztviselőig biztosítása.*)

A német birodalmi kormány már az év elején közzétette az alkalmazottak biztosítására vonatkozó törvényjavaslatot. Ez a biztosítási törvénytervezet a paritásos kényszerbiztosítás elvén alapul és célja az alkalmazottakat családostul aggkor és rokkantság esetére biztosítani. A tervezet özvegy- és árvajáradékokat is kontemplál.

Ami részleteit illeti, mindenekelőtt figyelembe veendő, hogy biztosítási kötelezettség alá esnek a 15-60 éves munkaképes 1. vezető állásban levő alkalmazottak, 2. üzemi tisztviselők, művezetők és hasonló vezető állásban állók, 8. kereskedősegédek és gyógyszer-tári inasok, 4. színházi és zenekari tagok, 5. tanítók és nevelők, 6. a német tengeri és belhajózási járművek kapitányai, tisztjei, kezelői és alkalmazottai, 7. hasonló foglalkozási ágak körébe tartozó oly alkalmazottak, a szövetségi tanács megállapításához képest. A biztosítandó alkalmazottak bérmaximuma 5000 M.

A tervezet az önkéntes biztosítást is megengedi olyanoknak, akik biztosításra köteles foglalkozásukból kiválnak és a fizetéseiket még egy meghatározott időn keresztül rendesen fizetik.

A járulékok és járandóságok pontos megállapítása végett a tervezet kilenc osztályt állít fel, aszerint, amint az alkalmazott bére 550-5000 márka, a paritásos mindkét részről való hozzájárulás 1.60-26.60 M. Öt évenként biztosítástechnikai mérleg alapján a hozzájárulások és teljesítések magassága módosítható.

Ami a biztosítás tárgyát illeti, nyugdíjat az kap, aki vagy állandóan vagy legalább 26 héten át munkaképtelen, vagy 65. életévét elérte. Munkaképtelen az a biztosított, akinek munkaereje a magafajta egészséges egyén rendes erejének felére süllyedt.

A munkaképtelenség elkerülése vagy megszüntetése végett a birodalmi biztosító intézet gyógykezelést rendelhet el, (bizonyos esetekben az érdekelt alkalmazott beleegyezésével), amelynek tartama alatt a családtagok segélyben részesülnek.

Pénzbeli segély helyett a járadékosok vagy nyugdíjasok saját kérésükre rokkantmenházban vagy hasonló intézetben is elhelyezhetők.

A hátramaradó özvegyek és árvák 120 havi, (a biztosítás életbelépte utáni első tíz évben 60 havi) hozzájárulás után kapnak nyugdíjat, tekintet nélkül a házasságkötés időpontjára és a házastársak korára.

Árvajáradékot kapnak az apa halála után a törvényes gyermekek 18. évükig és a biztosított anya halála után az atyát! an gyermekek ugyanígy. Atyátlanoknak számítanak a törvénytelen gyermekek is.

A keresetképtelen férj biztosított neje halála után özvegy járadékot kap és 18 éven aluli gyermekei árvaségelyt.

*) A törvényjavaslatot első olvasásában már elfogadta a birodalmi gyűlés.

A befizetett járulékok fele visszatérítetik olyanoknak, akik megszűnnek biztosításkötelesek lenni, akik férjhez mennek, a legközelebbi rokonoknak egy biztosításra köteles nő halála után.

A tervezet részletesen szabályozza ezen biztosításnak az egyéb igényekhez, továbbá más nyugdíjberendezkedésekhez való viszonyát.

A biztosítás főfaktora a Berlinben nyilvános jellegű közhatóságként létesítendő birodalmi alkalmazott-biztosító intézet, amelyet a császár által a birodalmi tanács előterjesztésére kinevezendő igazgatóság fog képviselni.

Paritáson összetételű az igazgatótanács és ennek szűkebb választmánya, amely az igazgatósági üléseken konsultatív jogosultsággal vesz részt, továbbá a folyó ügyek intézésére hivatott járadékbizottság.

A felebbezések az ugyancsak paritáson összetételű bíraskodó hatóságok, választott bíróságok és legfelsőbb választott bíróság elé kerülnek, amelyeknek költségeit a szövetséges államok fizetik, azaz a birodalmi főpénztár előlegezi.

A biztosítandó személyek számát beavatottak 2,007.430-ra becsülik, (1,585.738 férfi, 421.692 nő). A 16–60 éves alkalmazottak száma következőleg oszlik meg: Mezőgazdasági és hasonló üzemekben alkalmazva van 107.421 személy, (90.386 férfi és 17.035 nő), az iparban, bányászatban stb. 705.391, (642.511 férfi, 62.880 nő), a kereskedelemben és forgalomban, beleértve a fogadó és korcsmáros ipart is, 816.102, (604.219 férfi, 211.883 nő), tehát összesen mintegy 1,836.236 személy, (1,453.547 férfi és 382.689 nő).

Az alkalmazottak biztosításának összes új terhet, megközelítőleg 150 millió márkára becsülik; a hátramaradottak biztosításával és a betegbiztosítás kibővítésével újabb, mintegy 284 millió márkát kitevő megterhelés állana elő, amelyből 27 millió márka a birodalmat, 118.5 millió márka a munkásokat és 138.5 millió a munkaadókat terhelné.

Miután a már létező szociális biztosítás költségei 1909-ben 810.7 millió márkát tettek, ez az évi költség az új terhekkal mintegy 1094.7 millió márkára emelkednék.

A birodalom évi ezirányú költsége 78.7 millió márkára, az összes munkásokra nézve 543.1 millióra, a munkaadókra nézve 482.1 millió márkára emelkednék.

A tervezettel szemben a német munkaadó-testületek legkiválóbbjai már állást foglaltak. A Zentralverband der Industrieller elvben helyesli az alkalmazottak kényszerbiztosítását, de a határt, szemben a tervezet contemplálta 5000 márkával. 3000 márkára kívánja leszállítani. Nehéznek tartja az alkalmazotti minőségnek a munkási minőségtől való megkülönböztetését. Az alkalmazottak distingválása, úgy vélik, elégedetlenséget fog kelteni a munkásság körében. Végül ez az újfajta biztosítás külön szervezetet igényel, amely nagy felesleges kiadás-többletet nyel el. Különösen támadja a Zentralverband azokat a határozatokat, amelyek az alkalmazott-biztosításnak a külön nyugdíjintézetekhez és magánbiztosítási szerződésekhöz való viszonyát illetik. A munkaadó-szervezeti vélemények legpregnansabban egyébként a Deutsche Arbeitgeberzeitung fejtegetéseiben fejeződnek ki.

V. I.

Szociálpolitika.

A német szociálpolitika harmincéves jubileuma. A hivatalos szociológusok és a hazafias munkásegyesületek hangos ünneplésekkel ülték meg a napokban ama híres császári „Botschaft” elhangzásának 30 éves évfordulóját, melytől a német szociálpolitikai törvényhozást datálni szeretik. Ugyanis 1881 november 17-én hangzott el I. Vilmos császár ajkáról az a trónbeszéd, melyben a birodalmi gyűlést fölhívják a szociálpolitikai törvények alkotására, mert – mint a trónbeszéd mondja – „a társadalmi bajok nem gyógyíthatók kizárólag azzal, hogy megtoroljuk a szociáldemokrata kihágásokat, hanem ép oly mértékben elő kell mozdítanunk a munkásság javát is.” Ezen császári szózatra rövidesen benyújtották a híres biztosítási törvényeket, melyek a munkásságnak betegség, baleset és akkor következtében beállott munkaképtelenség esetén segélyt biztosítanak. Meg kell azonban állapítanunk, hogy ez az ünnep nem annyira szociológusok, mint inkább a nacionalisták ünnepe volt mert nem áll az, hogy a német szociálpolitika ettől a szóztól datálódna. Ugyanis a szociálpolitika nem merül ki a biztosítási törvényekben; mert hozzá tartoznak mindazok az intézkedések, melyeket a törvényhozás a munka védelme érdekében életbe léptet. Ilyenekkel azonban már sokkal előbb találkozunk a német törvényhozásban; ezek közül némely intézkedés, mint az ifjúmunkás védelem, elég mélyre ható. Egyébként is a biztosítási törvények értékéből sokat levon az a körülmény, hogy ezek nem akartak egyebek lenni, mint a rendőri intézkedések kiegészítő részei abban a küzdelemben, melyet a hivatalos Németország a munkásság ellen folytatott. Mikor az 1881-iki választásoknál kitűnt, hogy a híres szocialista-törvénynyel nem lehet letörni a munkásság pártját, csak akkor jutott Bismarcknak eszébe, hogy tán a szociálpolitika fogja megtenni azt a hatást, melyet a rendőrkarddal nem tudtak elérni. Egyébként ez a trónbeszéd fentidézett szavaiból is kitűnik. Így azután érthető, hogy miért nem vett részt ezen évforduló megünneplésében a német munkásság óriási zöme, melynek érdekében hozattak – állítólag – ezek a törvények.

Az éjjeli munka eltiltása Ausztriában. A nők éjjeli munkájának eltörléséről szóló osztrák törvény ez év augusztus elsején lépett életbe. A nyerscukorgyárakra nézve azonban az életbelépési idő 1915 január 1-ben lett megállapítva.

Az otthonmunka szabályozása. Ezidőszerint Franciaországban törvényjavaslat fekszik a parlamenti bizottság előtt, mely a selyemszövésben, szövetszövésben, a fehérnemű-, a kalap-, a művirág- és cipőgyártásban, tehát főleg női iparágakban az otthonmunka kötelező szabályozását akarja életbeléptetni. A javaslat szerint bérbizottságok alakítatnak, amelyeknek feladata ezen iparágokban a minimális béreket megállapítani. Az így megállapított bérek kötelezők és egyetlen üzlettulajdonos sem fizethet kevesebbet, még a munkás beleegyezésével sem. A bérmegállapítás kiterjeszhető lesz más iparágakra is, ha a munkásügyi tanács munkásainak és munkaadóinak többsége ezt külön-külön kimondja.

A német birodalmi gyűlés, mint Berlinből táviratozzák, november végén második olvasásban elfogadta a törvényjavaslatot az otthonmunkáról. A szociáldemokraták nagyrésze szimpátiával fogadta a javaslatot. Dellbrück államtitkár két ízben szólalt föl, hogy állást foglaljon a szociáldemokraták pótindítványa ellen, a mely szakbizottságot követel. Utalt arra, hogy azt nem lehet megengedni, hogy a mennyiben a munkások közt

a bérre nézve nem jön létre a megegyezés, úgy a bizottság állapítsa meg a bért. Ez túlságosan messzemenő hatást adna a bizottságnak. A törvény különben részben császári rendelet útján és a jövő év elsején lép érvénybe.

A Munkanélküliség- Elleni Küzdelem Magyarországi Egyesületének magyar osztálya november hó 26-án tartotta meg alakuló közgyűlését a Társadalmi Múzeum helyiségében. Az egyesület ja munkanélküliség elleni küzdelmet csakis az érdekelt munkások és munkaadók bevonásával veheti fel sikeresen, kötelességünk azonban a legnagyobb tárgyilagossággal konstatálni, hogy sem a munkásosztály, sem a nagytőke, sem a kisiparosság képviselőit nem láttuk a közgyűlésen. A közzétett taglistában is inkább néhány ambiciózus hivatalnok, mint a munkásság, vagy a gyáripar képviselőinek nevével találkoztunk. Mindez kétségen kívül az előszervezés hiányosságát mutatja.

Az ülést Földes Béla egyetemi tanár beszéde nyitotta meg. A beszéd doktrinár szempontból magas színvonalú volt. Minden részletén meglátszott, hogy szerzőjük otthonos a kérdés elméleti területén, és a szőnyegen lévő probléma nagy elvi beállítását feszült figyelemmel kísérte a hallgatóság. A kérdés gyakorlati megoldására való útmutatást és a tennivalók tételes programját nélkülöztük az előadásban. Többek felszólalása és az alapszabályok elfogadása után a gyűlés a tisztikart választotta meg. Igazgató elnök lett: Földes Béla. Társelnökök Bartóky József, Bárczy István, Vargha Gyula. Titkár: Ferenczi Imre. Ügyész: Sasvári József. A választmány tagjai: Gelléri Mór, Hegedűs Lóránt, Heller Farkas, Jászai Samu, Kiss Adolf, Létai Gusztáv, Mandelló Gyula, Menteik Ferenc, Pap Dezső, Papp Árpád, Sarkadi Ignác, Somogyi Manó, Szántó Menyhért, Vágó József és Wildner Ödön; a számvizsgáló bizottság tagjai: Bossányi Endre, Papp Géza és Kreutzer Lipót.

Az egyesület tagsági díja mindössze 2 (a nemzetközi egyesületi tagsággal 10) korona, és így remélhető, hogy lapunk olvasói – elsősorban a kerületi pénztárak – tagfelvétellel minél nagyobb számban jelentkeznek a nagyjelentősre hivatott egyesületbe.

Bebel emlékiratainak második része is megjelent, (Aus meinem Leben. 2. Theil. 420. old. 3. márká), mely a német szociáldemokrata párt történetét nyújtja egészen 1878-ig, a szocialista törvény meghozataláig, mely tudvalevőleg a szociáldemokraták ellen különleges intézkedéseket léptetett életbe. A könyv első része a nemesi származású Schweitzer-rel foglalkozik, aki egyidőben hatalmas szerepet játszott a német pártban. Bebel meglehetősen elítélő álláspontot foglal el Schweitzerrel szemben, akinek nagy szellemi képességeit ugyan elismeri, de akiről azt írja, hogy „ha egyéb tulajdonságain kívül azoknak is a birtokában lett volna, amelylyel egy munkáspárt vezérének rendelkeznie kell, vagyis az önzetlenségnek, a becsületességnek és a teljes odaadásnak, kétségen kívül élete végéig a párt vezetője maradt volna.” A további fejezetek azokkal az évekkal foglalkoznak, amelyekben Bebel első parlamenti sikereit aratta, továbbá a német párt álláspontjával, a német-francia háborúval szemben, mely majdnem szakadást idézett elő a pártban, a porosz katonai diktatúrával, mely a vezetőket börtönbe vetette, Liebknecht és Bebel hazaárulási perével. A bebörtönöztetésnek köszönheti – írja – hogy művelhette magát és megírhatta nagyírú könyvét a mai nőkérdésről. Az utolsó két fejezet felette érdekes. A két szocialista-párt egyesítésére vonatkozó tárgyalásokat ismerteti, melyeket különösen megnehezített a Londonban élő Marx és Engels féltékenységé, nehogy a legkisebb elméleti álláspont is felál-

doztassék a Lassalle-anusoknak. A befejezés a szocialisták üldözéséről, bebörtönözéséről, a rájuk kiszabott súlyos büntetésekről szól. Bebel jelzi, hogy a befejező harmadik kötet Marx és Engels néhány hozzá intézett kiadatlan levelét fogja közölni.

Az angol transzport-munkások sztrájkjainak eredményét egy hosszabb cikk rezüméjeként a következőkben összegezi a *Correspondenzblatt*-ban Ben Tillet. Ötven millió (magyar) korona évi béremelést értek el a munkások. Több mint heti egy millió órával kevesebbet fognak dolgozni, mint a sztrájkok előtt. A transzport-munkások és a rokonszakták szövetségei 200.000-nél több taggal szaporodtak a kampány következtében. Ezt az eredményt kellő értékében csak az tudja méltányolni, aki tudja, hogy a gazdag Anglia transzport-munkásai milyen silányul, talán a Balkán államok hasonló munkásainál is rosszabbul voltak fizetve.

A gyárak jóléti intézményeinek feladatairól és organizációjáról bő tanulmányt tesz közzé a németországi „Zentralstelle für Volkswohlfahrt”. A tanulmány 235 munkásjóléti intézménnyel rendelkező üzemre terjed ki és kimutatást ad arról, hogy közülük hányban milyen jóléti intézmény van életbeléptetve. Legnagyobb számban a segélypénztárak (126) találhatóak. Nagy számban vannak nyugdíjpénztárak is (112). Szolgálati korprémium 17 helyen volt, takarékegyelet 102 helyen. Gyári fürdő 107, szociális titkárság 9, előleg-pénztár 22, iparügyi jogi tanács 9, konzument-intézet 33, nyereségrészesedés 8, bérlakások 99, saját házépítést előmozdító intézmény 18, legényhajlék 53, gyermekkert 37, kézügyességi és kertészeti oktatás 10, torna- és sportegylet 22, továbbképző iskola 20, műszaki könyvtár 58, olvasóterem 10, művelődési kör 10, tejbódé csecsemők részére 3, gyermek-üdülőttelep 21, üdülési szabadság 49 stb. A 112 nyugdíjpénztár közül 54-nél semmivel se járul hozzá a munkás a nyugdíjbiztosításhoz, 58-nál a munkásnak is van hozzájárulása és e közül 21-nél a munkából kiváló munkás elveszti a pénztárral szemben minden igényét. Ez ellen a súlyos sérelem ellen már a parlamentben is történt felszólalás.

A családi pótlék körül, amelyet a kormány a drágaságra való tekintettel a tisztviselőknek juttat, nagy kavarodás támadt. Általában nincsenek megelégedve a tisztviselők evvel a megoldással és egyre hangosabban szóval követelnek olyan fizetésrendezést, amelylyent a megélhetési viszonyok indokolnak. Nem szociális érzék, hanem egyszerűen a szív dolga, hogy a fokozódó drágaság mellett egyenlő fix fizetéssel bíró tisztviselők panasztát a legnagyobb rokonérzettel fogadja az ember. Másfelől azonban súlyos kérdésként vetődik e nehéz probléma mérlegébe a fedezet kérdése. A fokozódó drágaság nem csupán a tisztviselőket nyomja, hanem azt az adózó közönséget is, amelynek teljesítményéből a tisztviselők fizetése kikerül. A fizetés emelése tehát az adófizetőknek nagyobb megterhelésével egyértelmű. Mindazonáltal ez még nem tenné oly kínossá a problémát, mert hiszen igen nagy tömegre elosztva egy-egy főre keveset jelentene a fedezendő többletnek reá jutó része, míg a tisztviselők helyzetén lényegesen javítana. Aggodalmasságot csupán a tisztviselők számának köztudomású aránytalan túltengése kölcsönöz ennek a dolognak. Bebizonyítottnak vehető tény, hogy kétszer annyi tisztviselőnk van, mint amennyi szükséges volna. Neményi Ambrus már 15 évvel ezelőtt kimutatta, hogy nincsen a világon ország, amely viszonylag akkora hivatalnoksereggel kormányoztatnék, mint Ma-

gyar ország. Közoktatásunk nyomorúságos vaskalaposága úgyszólván kényszeríti a középiskolákból kikerülő, az eleven élettől elidegenített ifjúságot, hogy hivatalnokká legyen és erre a pályára törekedjen, mindezt elkövesse, hogy kapjon is hivatalt. Kétszer vagy talán háromszor annyi embert, mint amennyire szükség van, természetesen csak silányul lehet fizetni, mert az ellenkezője, t. i. a szükségesnél háromszor nagyobb mennyiségű hivatalnokot tartani és ezeket még jól is fizetni, nemcsak elviselhetetlen megterhelést jelentene, hanem jelentené azt is, hogy még elszántabb küzdelem folynék a hivatali állásokért és még több ember vetné magát a tisztviselői pályára. Szociális szempontból tehát nem csupán a tisztviselők fizetésjavításának van fontossága, hanem átmenetileg annak a szűkmarkúságának is, amelyet e részben a kormánynak az egész magyar napisajtó a szemére hány.

Cselédstatisztika jelent meg Berlin városáról. A statisztika adataiból csupán a bérekre vonatkozót ismertettük. E szerint a mindeneslány bére Berlinben többnyire 20 márka, mintegy 25 percentel 30 márkáig emelkedik. A szakácsnők bére általában meghaladja a 30 márkát. Látnivaló, hogy a cselédviszonyok e részben körülbelül a miénkivel egyenlők, sőt általában – úgy látszik – Budapesten magasabbak a cselédbérek, mint Berlinben.

Az apák bűne a gyermekekben. Laitinen finn tudós 5845 családban 2008 gyermeket vizsgált meg az alkoholizmus hatásai szempontjából. Vizsgálódásának eredménye szerint az absztinensek élő gyermekeinek percentszáma 86.55, a mérsékelt ivóké 76.83, az alkoholistáké 67.98. Az elvetélés az absztinenseknél 1.07%, a mérsékelt ivóknál 5.26, az alkoholistáknál 7.11. Súlyosabb az alkoholisták gyermekeinek a helyzete a fogzásnál és a gyermekbetegségeknél is, a súlygyarapodásuk pedig nagy mértékben hátrányosabb, íme, újabb bizonyítékok arra nézve, hogy az alkoholizmus azok közé a sötét bűnök közé tartozik, amelyek az ártatlan gyermekeken boszulják meg magukat.

Az építőmunkások életének és egészségének védelmezésére szabályrendeletet adott ki Zürich városa. A szabályrendeletben, melyben az építési felügyelőség intézménye is szabályozást és igen tág hatáskört nyer, az általános részen kívül intézkedés foglaltatik a mély- és magasépítkezésről, az állványok szerkezetéről, a belső állványozásról, a felvonó-munkálatokról, gerendázat fektetéséről, tetőfedő-, bádogos-, mázó-, lakatos- és üvegesmunkákról, mechanikus berendezésekről, villanyszerelésről, valamint a bontási műveletekről stb. Alig van olyan számunk, amelyben ne regisztrálnánk egy-egy ilyen modern építőipari szabályrendeletet. Egyik bátrabban, másik óvatosabban nyúl hozzá e nagy veszedelmességű iparág szabályozásához, de mindenütt megvan a törekvés arra, hogy a veszedelmet csökkentse és a könnyelműség vagy tudatlanság következményeit megelőzze vagy elhárítsa. Nálunk utóbbi időben néhány szomorú eset kapcsán hangoz követelés nyilvánult meg egy ilyen modern építési szabályrendelet megalkotása iránt, de eddig nincsen róla tudomásunk, hogy készülne valami ezen a téren.

A törvényhozás fürgeségének dicséretes példáját szolgáltatja Franciaország parlamentje, amely az aggkori biztosításról szóló törvényt, dacára annak, hogy félve sincs még életben, máris módosítja. Az újítások részben a gyakorlatban való tapasztalatokon alapulnak, részben fontos elvi változtatást jelentenek, így: a korhatárt 65 évről 60 évre teszik, az állam

hozzájárulását pedig, amely eddig a biztosított befizetéseinek tartamától függőleg változott, egyöntetűen 100 frankban szabják meg. Az eleinte ellenszenvvel fogadott törvény népszerűsége egyébiránt egyre fokozódik. Október 1-ig 6 milliónál több tagja volt az intézménynek. A prefektusok becslése szerint 9,600.000 olyan egyén van az országban, aki az aggkori biztosításról szóló törvény hatálya alá vonandó.

Grundfragen des Kinderschutzes. Írta: dr. Engel Zsigmond budapesti ügyvéd. (O. V. Böhmert Dresden kiadása.). Szerző gyermekvédelmi munkásságát igen jól ismerik mindazok, akik gyermekvédelemmel foglalkoznak. A 300 oldal terjedelmű nagy könyv felöleli a gyermekvédelem egész rendszerét és nagy gondossággal kiterjed a legkisebbnek látszó részletre is. A munka a német tudományos világban, amely már évek óta ismeri és becsüli Engelt, értékes gyakorlati és tudományos munkálkodásért, szép elismerést aratott. Több előkelő német szaklap, amelyeket egyébként Engel dr. sűrűn keres fel cikkeivel, behatóan ismertették a művet, amely szerintök a gyermekvédelem terén nap-nap után megjelenő irodalmi termékek között messze kimagaslik. A munka francia, angol és olasz kiadásai most vannak előkészületben. Engel Zsigmond dr. könyvének már csak azért is örülnünk kell, mert igen hasznos ránk magyarokra nézve, ha a gyermekvédelemnek az irodalmával is szerepelünk külföldön, nemcsak az intézményeivel.

Sztrájk, zárlat és kizárás. A Vas- és ércöntők szervező bizottsága a Hofherr és Schrantz-féle gyár kispesti vasöntődjét, szigorú zárlat alá helyezte és figyelmezteti az összes vasöntőket, magkésztítőket, gépformálókat, hogy ott munkát ne vállaljanak. – A kistarcsai vasutfelszerelési gyár bádogos munkásainak harca a munkásokra nézve kedvező befejezést nyert. A harc 14 napig tartott és 4 fill, órabéremeléssel nyert befejezést, – Az aradi Benoid-zár kizárta munkásait. – A bádogosok és szerelők harca Budapest székesfőváros és Győr város területén változatlanul tovább tart.

Kísérlet a közvetítő-kereskedelem kiküszöbölésére a párisi otthonmunka terén. A párisi fehérművarrónók megélhetésének előmozdítására közhasznú társaságok alakultak Parisban, amelyeknek célja a fehérművarrónó munkáját közvetlenül a fogyasztóhoz juttatni. Ezek a társaságok röpíveket osztanak ki a közönség körében a fehérművarrónók címeivel és munkáiról.

Nemzetközi újság kerül kiadásra Parisban „Le Journal International” név alatt, néhány amerikai és európai kiváló személy kezdeményezésére. A lap francia nyelven fog megjelenni, az igazgatóság pedig néhány vezető kultúr nemzet képviselőiből áll. A vállalat vezetője egy amerikai lesz, Stanton Theodor, a lap szerkesztője egy magyar származású újságíró, Leipnik Ferdinand, a Pester Lloyd volt főmunkatársa. Hogy a lap függetlensége minden nemzet irányában biztosítva legyen, elhatározottat, hogy franciát nem vesznek fel a szerkesztőségbe. A lap szükségességét így indokolják meg: Ez idő szerint a napi sajtónak mindenütt nemzeti jellege van, és főleg az illető ország ügyeivel foglalkozik. Az új lap teljesen nemzetközi lesz és csak olyan események kerülnek megemléítésre, amelyek legalább is két nemzetet érdekelnek.

A **sztrájktrórk ellen** hoztak törvényt Kalifornia, Illinois, Massachusetts, Montana, Oklahoma, Oregon és Tennessee államok Amerikában. A törvény megtiltja sztrájktrórk szerződését sztrájk vagy kizárás esetén. Némely állam a törvény áthágását nagyon szigorúan bünteti, így Oklahoma 500-1000 dollárig terjedhető pénzbüntetéssel és egy havi fogházzal bünteti a törvény ellen vétőket.

Munkásbiztosítás.

Rovatvezető : **dr. Halász Frigyes,**
az Országos munkásbetegeegőlyező és balesetbiztosító-pénztár
s. titkára.

Pénztárorvosi teendőig Kötelező hatósági orvosi ellátása és hatóságilag megállapított pénztárorvosi tarifa.

Hatóságilag megállapítandó pénztárorvosi tarifa megalkotását írja elő – nem munkásbiztosítási törvényünk készítő novellája, hanem a *svájci* szövetségi parlament által elfogadott új munkásbiztosítási törvény. E törvény csak a balesetbiztosítást teszi kötelezővé s a betegség esetére való biztosítás terén a francia rendszert követve, még mindig csupán *önkéntes biztosítást ismer*. Lehetetlen rá nem mutatnunk arra, hogy ez az állam, mely csupán *önkéntes biztosítást* statuál, az orvoskérdés terén tovább van egy lépéssel, mint Magyarország, mely fokozott mértékben felismerte ugyan a betegség esetére való biztosítás szükségességét, mert hiszen *kötelezővé tette azt*, de azután jónak látta ezen fokozott mértékben szükségesnek felismert intézmény működésének érdekében majdnem semmit sem tenni.

Valóban tarthatatlan helyzet az, hogy olyan esetekben, midőn a pénztár és az orvosok megegyezni nem tudnak a legszegényebb néposztály filléreiből ientartott pénztár, mely a keretébe tartozó tagok tekintetében túlnyomó részben a *szegénységélyezés feladatait vette át*, az orvosi ténykedéseket a belügyminiszter által megállapított magánorvosi díjszabás szerint, illetve hatósági orvosokkal szemben a hatósági orvosi díjszabásnak a vagyonnal bíró betegekre vonatkozó tételei szerint köteles megfizetni. Ugyanúgy amint a gyógyszerészre nézve a taxa tételei eltérőleg vannak megállapítva az esetben, ha ő magánbetegeknek (expeditió, civilis) s ismét másképp, ha pénztári betegeknek (expeditió pro praupere) szolgált ki gyógyszert, úgy kell követelnünk azt is, hogy a csupán önkéntes biztosítást statuáló Svájc mintájára, külön *pénztárorvosi díjszabás* állapíttassák meg a belügyminiszter által arra az esetre, ha a pénztár és orvosai megegyezni nem tudnak. Ez volna a legkevesebb, amit a *kötelező* biztosítás statuálásával *magát és községet tehermentesítő állam* a biztosítást ellátó intézmény érdekében az orvoskérdés terén tenni tartoznék.

A kötelező biztosítás létesítésével s azzal, hogy a törvényhozás *kötelezi* a pénztári intézményt a T. 50. §-ában megjelölt segélyek kiszolgáltatására, az orvoskérdés terén az államra még egy *elkerülhetetlen feladat* hárul: az, hogy a *hatósági orvosoknak épen úgy kötelességévé tegye a pénztári orvos-adminisztratív ténykedések és a pénztári betegek ellátását*, amint kötelességük a körzetükbe tartozó egyéb betegek ellátása. Az államnak kötelessége úgy intézkedni, hogy a hatósági orvosok már hatósági orvosokként azzal a kötelezettséggel alkalmaztassanak, hogy a pénztár kíván-

ságára a pénztár betegeit is kötelesek kezelni s a pénztár betegei körüli adminisztratív teendőket is kötelesek teljesíteni. Arra az esetre, ha a pénztárral ezen kötelezőleg elvégzendő teendők díjazására nézve megegyezni nem tudnak, úgy a *hatóságilag megállapítandó külön pénztárorvosi tarifa* volna a hatósági orvosok pénztárorvosi ténykedésére alkalmazandó.

A törvény kötelezőleg előírja a T. 50. §-ának 1-6. pontjaiban megjelölt segélyek nyújtását. A temetkezési segély ezek közül az egyetlen, amelynek a nyújtásához orvosi közreműködés nem szükséges. (Ez nem akar ironikus megjegyzés lenni.). Az orvosi közreműködést igénylő segélyek közül a gyógyszer és orvosi kezelés nyújtása tekintetében még van gondoskodás a törvényben arról, hogy a pénztár az orvosi közreműködés hiánya esetén valamiképpen segíthessen magán: előveszi a T. 55. §-ának utolsó bekezdését. De hogyan feleljen meg a pénztár a törvényben előirt táppénz-nyújtási, továbbá furdősegély és gyógyászati segéd-eszközök kiszolgáltatására irányuló kötelezettségének, ha a törvényhozó egyáltalán feleslegesnek találta gondoskodást arról, hogy ezen segélyek nyújtásánál elkerülhetetlen orvosi közreműködést a pénztárnak biztosítsa. *Kötelezni a pénztárt ezen segélyek nyújtására és nem gondoskodni arról, hogy a pénztár ezeket nyújthassa is*, – ellenmondás, amelyen segíteni kell.

Az állam a szegény betegek gyógyításáról törvényhozási utón úgy gondoskodik, hogy a hatósági orvosok feladatává teszi a szegény betegek ingyenes gyógyítását. Azért, mert az ipar és a kereskedelem alkalmazásában álló szegények az önségély elve alapján szerveztettek és felerészben saját filléreikből, felerészben pedig a munkaadók filléreiből a hatóság *anyagi* támogatásától függetlenül gondoskodnak betegség esetén szükséges segélyezésükről, *vagyis azért, mert a munkásbiztosítás az ipar és kereskedelem alkalmazásában álló szegények betegellátásának terhét levette az állam és a községek vállairól*, – az államnak *erkölcsileg semmivel sincs kevesebb kötelezettsége ezekkel szemben, mint a többi szegény betegekkel szemben*, sőt tekintettel arra, hogy maga az állam szervezte a munkásbiztosítást és kötelezőleg előirt bizonyos segélyeket speciális kötelezettségei is származtak ezen általa létesített intézménnyel szemben. Az állam minimális kötelezettsége, hogy ne csak a szegény ellátás terhére eső betegek gyógykezelését, hanem a szegényellátás keretéből kivált, de tulaj donképen a szegény ügy egyik speciális megoldását képező *munkásbiztosításnak orvosi* (gyógykezelési és adminisztratív) *teendőit is a hatósági orvosok hivatali kötelességévé tegye* az esetben, ha a pénztár ezen teendők teljesítését kéri. Ez erkölcsi folyománya a munkásbiztosítás és szegényügy közös eredetének és elengedhetetlen postulatuma a biztosítási kényszernek, valamint a biztosító intézetre nézve megállapított és orvosi közreműködést feltételező segélyezési kötelezettségnek.

H. Fr.

O. M. B. P. igazgatósága, mely november hó 16-án tartott rendkívüli ülésében csupán az idei közgyűlés előkészítésével foglalkozott, november 28-án tartotta meg havi *rendes* ülését a rendes folyó ügyek tárgyalása céljából. *Sarkadi* igazgató havi jelentésének tudomásvétele után az utolsó üzembesorozási határozat óta bejelentett vagy felkutatott 494 *balesetbiztosításra, kötelezett üzem besorozása* határozottat el azal, hogy a jelenleg történő s még ez évben befejezésre jutó költségfelosztásban *ezek az üzemek is már részt fognak venni*. Elhatározta az igazgatóság, hogy a T. 149. §-a alapján a Magyar Robbanóanyaggyár r. t.,

valamint a Gróf Károlyi M. üvegyára *vállalati betegsegélyző pénztárának felosztatását* kéri az állami munkásbiztosítási hivataltól, mivel ezen pénztárak átlagos taglétszáma állandóan 200-on alul marad. Elutasította egyik kerületi pénztár azon felterjesztését, melyben *a pénztárnak tisztviselői sikkasztások elleni biztosításához* kérte az országos pénztár jóváhagyását. Elfogadott az országos pénztárral szerződéses viszonyban álló fürdők és gyógyintézetek szerződéseinek némi módosítása iránt a közgyűlés elé terjesztendő határozati javaslatot, majd az országos pénztári alkalmazottak több személyi ügyének letárgyalása után mintegy 250 balesetügyben, helyi szervek személyzeti ügyeiben és helyiségbérelti ügyeiben, orvosügyekben, helyi szervek rendelőintézeteinek felszerelése tárgyában, bizalmi férfiakkal kötött szerződések, önkéntes tagok felvétele tárgyában, és végül pójtárulékügyekben hozott határozatokat. Tekintettel a felhalmozott munkákra, *az igazgatóság december havában, még a közgyűlés előtt, ismét rendkívüli ülést tart*, melyen az országos pénztár székházépítésének ügye is tárgyalatni fog a beérkezett ajánlatok alapján.

Viszonossági egyezmény az Országos Pénztárak és a római Cassa Nazionale között.

Az Olaszországgal létesített munkásbiztosítási viszonnossági egyezmény (1911: XII. t.-c.) alapján a balesetbiztosítási teendők kölcsönös ellátásának részletes szabályozása iránt a magyar birodalom országos pénztárai és a római Cassa Nazionale között egyezmény kötése szükséges. A budapesti országos pénztár az egyezés tervezetét elkészítette s az egyezségi proposícióknak a zágrábi országos pénztár által való elfogadása után fognak a Cassa Nazionale-nál az egyezmény megkötése iránti lépések megtétni.

Vállalati pénztárt fentartó vállalatnak biztosításra kötelezett alkalmazottai magán-egyesületi pénztárnál nem biztosíthatók.

Az állami munkásbiztosítási hivatal egyik budapesti vállalati pénztárnál vizsgálatot tartván, azt tapasztalta, hogy a vállalat biztosításra kötelezett *tisztviselőit* betegség esetére való biztosítás céljából a Ferenc József-egylet betegsegélyző pénztáránál jelentette be. Mint-hogy a T. 141. §-a kimondja, hogy a gyáros minden betegség esetére biztosításra kötelezett alkalmazottját, *amennyiben nem biztosítja őt az illetékes kerületi pénztárnál*, köteles a vállalati pénztárnál bejelenteni, az állami hivatal elrendelte, hogy a tisztviselőknak a Ferenc József magánegyesületi pénztárban való biztosítása megszüntetessék s azok vagy a vállalati vagy a kerületi pénztárnál biztosíttassanak.

Az országos pénztár és a székesfővárosi tömeges építkezési balesetek.

Az országos pénztár igazgatósága, amelyet a szociális szempontokon kívül *anyagilag* is elsősorban érintenek a tömegesen felmerülő építkezési szerencsétlenségek, elhatározta, hogy kérelemmel fordul a kereskedelemügyi miniszterhez, hogy a most érvényben levő *építésügyi szabályrendeletnek* a balesetek elhárítására irányuló óvintézkedések szempontjából való sürgős átdolgozására utasítsa a közmunkatanácsot, ezenkívül pedig intézkedjék az iránt, hogy építkezési iparnak munkásvédelmi szempontból való hathatós ellenőrzése céljából a fővárosban külön építőipari *szakmai iparfelügyelet* létesítésék s ebbe az építkezések terén gyakorlati ismeretekkel bíró egyének vonassanak be. Együttal elrendelte az országos pénztár igazgatósága, hogy az összes balesetbiztosításra kötelezett üzemek tulajdonosai értesíttessenek, hogy mindazon esetekben, midőn megállapítható, hogy a baleset a munkaadónak hibájából eredt, a balesetet

szenvettek részére megállapított kártalanítási összegeket az Országos Pénztár az 1907: XIX. t.-c. 81. §-a értelmében a vétkes munkaadótól kártérítési per útján fogja visszakövetelni.

Nőtisztviselők Országos Egyesülete a munkásbiztosítás ügyében. A Nőtisztviselők Országos Egyesülete nagygyűlést tartott, mely a betegség- és balesetbiztosítás kérdésével foglalkozott. *Welheim* Szidónia előadásában kifejtette, hogy az a messzemenő törvényes rendezés, amelyet a betegsegélyzés kérdése már elért, legjobb bizonyítéka e kérdés nagy fontosságának. Követelte, hogy a betegsegélyző *pénztárak orvosai rendezzenek tanfolyamokat*, amelyen nőket és férfiakat képeznek ki, akiknek *az lenne a feladatuk, hogy mindennemű munkahelyet egészségügyi szempontból ellenőrizzenek*. Tarthatatlannak mondja a törvénynek azt az intézkedését, amely szerint a 2400 koronát meghaladó fizetésnél a biztosítottat kitörlik a tagok sorából. *Ma már olyanok a viszonyok, hogy még 5000 korona is kevés ahhoz, hogy családos ember biztosítás nélkül betegség esetén anyagi kiadásait megrázkódtatás nélkül elbírja*. Azt ajánlotta, hogy a határt 4000 korona fizetésig tolják ki, vagy egyáltalában ne állapítsanak meg határt, hanem emeljék fel arányosan a fizetendő járulékokat. A betegsegélyző törvény kiterjesztendő minden alkalmazottra, tekintet nélkül a munkaadók foglalkozására. Kívánja *az igazgatóságba nők felvételét* és a pénztárak részére a törvényben biztosított autonómiát. Az előadás főbb pontjait határozati javaslat formájában az előadó a gyűlés elé terjesztette, amelyet a nagygyűlés egyhangúlag elfogadott.

Aggkori és rokkantbiztosítás Luxemburgban.

Aggkori és rokkantbiztosítás lépett életbe legújában Luxemburgban, mely a következő alaprendeleteken épül fel: Minden bér munkás, cseléd és tisztviselő, kinek évi javadalmazása *3750 frankot* meg nem halad *biztosítási kötelezettség* alá esik. Az, aki a biztosítási kötelezettség alá eső foglalkozásból kilépett, a biztosítást *önként fentarthatja*. A biztosítási kötelezettség alá nem eső minden olyan személy, kinek rendszerinti évi munkakeresménye *4500 frankot* meg nem halad. 40. életévének betöltéséig *önként biztosíthatja magát*.

A biztosítást az „Aggkor és rokkantság esetére biztosító országos intézet” eszközli.

Rokkantsági járadékban részesül minden *állandóan* rokkant tag, ki legalább 270 hétig biztosításköteles foglalkozásban volt. *Állandóan* rokkantnak tekintetik az, ki betegség vagy testi fogyatkozás folytán $\frac{1}{3}$ -át sem tudja megkeresni annak, amit testileg és szellemileg egészséges személyek hasonló tanultság mellett ugyanazon a vidéken munka útján megkeresnek. Rokkantsági járadékban részesül az a tag is, aki nem állandóan rokkant ugyan, de már 26 hétig egyfolytában munkaképtelen volt; ez a 26 héten túl terjedő időre kap járadékot.

Aggkori járadékot kap az a tag, ki 68. évét betöltötte és legalább 450 hetet töltött biztosításköteles foglalkozásban. A biztosító intézet a járadékos kérelmére őt rokkantmenházban helyezheti el, mely esetben külön járadékot a tag nem kap. *A rokkantság megakadályozása vagy a munkaképesség helyreállítása céljából jogában áll az intézetnek a tagot gyógyintézetben vagy üdülőhelyen elhelyezni*, mely esetben a családtagok a tag napi keresetének $\frac{1}{4}$ részét kapják segélyképen.

A biztosítás terheit az állam, a községek, munkások és munkaadók együttesen viselik. Minden *alapjáradék* (rokkantbiztosításnál a 270 heti tagság, aggkori biztosításnál a 450 heti tagság esetén járó mini-

malis járadék) $\frac{1}{3}$ részét az állam viseli, s ezen Vs-nak Vs-át a járadékos lakóhelye szerint illetékes község az államnak megtéríti. A többi teher viselésére a munkások és a munkaadók egyenlő összegű járulékokat fizetnek. A balesetbiztosítási kötelezettség alá is eső tagoknál a fizetendő járulék ugyanannyi százaléka a bérnek, mint a balesetbiztosítási járulék. A baleset esetére nem biztosítottak járulékaiknak százaléka 5 évenként hatóságilag állapítatik meg, s nem lehet kevesebb az első 5 évre már megállapított 2'1%-nál.

Mázolok és szobafestők balesetjárulékaik,

A jelenleg érvényben levő veszélyességi táblázat szerint a mázolok a H veszélyességi osztályba, a szobafestők az F osztályba vannak sorozva. A mázolok és szobafestők sérelmeisnek tartják a szétválasztást, de sérelmesnek tartják a veszélyességi osztály megállapítását is. A budapesti szobafestő- és mázoló mesterek szövetségének küldöttsége eljár a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatalnál és kérte, hogy a festők és mázolok részére ugyanaz a veszélyességi osztály állapíttassék meg s kérelme támogatására hivatkozott arra, hogy mindenütt, ahol eddig a kötelező balesetbiztosítás bevezetett, a szobafestők és mázolok egy osztályba soroztak, csak Ausztriában és Magyarországon nem. Ezenkívül kérték, hogy a törvény értelmében az első öt év lejártával megalkotandó új veszélyességi táblázatban iparáguk alacsonyabb veszélyességi osztályba soroztassék, mert a mázoló szakmára vonatkozó hazai balesetstatisztika hiányában a hivatal a veszélyességi táblázat megalkotásakor az osztrák és német statisztikát, illetve veszélybecslést vette alapul, a magyar mázólopár eltérő viszonyai mellett azonban ez a tényleges állapotoknak nem felel meg, s azt eredményezte, hogy a mázólopár más veszélyesebb, sokkal több balesetet felmutató foglalkozási ágakkal egy osztályba került. A hivatal másodelnöke, *Dr. Mentsik Ferenc* az előterjesztett kérelmekre vonatkozó szabályok megvilágítása után kijelentette, hogy a legnagyobb jóindulattal fogja elbírálni a szövetség óhajtásait, s amennyiben azok teljesítésére módot találhat, azokat figyelembe fogja venni.

Bordélyházban játszó zongoramesterek biztosítási kötelezettsége több pénztárnál képezte utóbbi időben vita tárgyát. A T. 1. §-ának 2. pontja alapján kétségtelen, hogy az ilyen zongoramesterek biztosítási kötelezettsége fennáll. S a zongoramester biztosítási kötelezettségének elismerése nem jár azzal a consequentiával, hogy a bordélyházi kéjnök biztosítási kötelezettségét is el kellene ismerni, mert a kéjnök a bordélyház fentartójával *nem állanak alkalmaztatási, szolgálati viszonyban*, s így náluk a biztosítási kötelezettségnek a T. 1. §-ában megjelölt főfeltétele hiányzik.

Egy pénztár salamoni határozata betegsegélyezési ügyben. Egy vidéki pénztárunknál nyilvántartott tagként szerepel oly személy, kinek két foglalkozása van: önálló kereskedő s egyúttal alkalmazott is egy személyben.

Nevezett tag a pénztártól furdősegélyt kérvén, a pénztár úgy határozott, hogy a furdősegély költségeinek *felét magára vállalja, másik felével azonban magát igénylőt terheli meg*, mert betegségét „nemcsak mint alkalmazott, hanem mint önálló kereskedő is szerezte.”

Természetes, hogy a munkásbiztosítás terén ilyen salamoni megoldásnak helye nincs. Ha valaki munkaadó és alkalmazott is egy személyben, úgy az döntendő el, hogy ezek közül *mi a főfoglalkozása*, s amennyiben létfontosságának súlypontja munkaadói foglalkozására esik, úgy alkalmazotti foglalkozása alapján nem lehet pénztári tag. Ha ugyanis a törvényhozó a munkaadókat egyáltalán nem akarta a szociális biztosítás előnyei-

ben részesíteni, mivel helyzetüket egyáltalán nem találta olyannak, mely ezen előnyökben való részesítésüket szükségessé tenné, úgy az a személy, aki munkaadói foglalkozásán felül még alkalmazotti minőségében is keresettel bír, annál kevésbé lehet pénztári tag, mert az ilyen még kevésbé van olyan helyzetben, a melyben a törvényhozás felfogása szerint pénztári tagságra jogosultsága volna. Ha azonban a létfontosság súlypontja az alkalmazotti foglalkozásra esik, az esetben az illetőnek ezen foglalkozáson alapuló tagsága alapján *a teljes furdősegélyre igénye van.*

A biztosítási kötelezettség vagyoni háttára az osztrák szociális biztosítási törvényjavaslatban. Az osztrák kormány f. évi október hó 5-én terjesztette újból elő a parlamentben a szociális biztosításról szóló törvényjavaslatot, melyet az előző parlament szociális biztosítási bizottsága már tárgyalta, de amelynek újbóli tárgyalása vált szükségessé a parlament feloszlata folytán. Az új javaslat a biztosítási kötelezettség szempontjából 3 csoportot különböztet meg: 1. azok, kiknek 3600 koronánál több javadalmazásuk van, nem esnek biztosítási kötelezettség alá; 2. azok, kiknek 2400 K-tól 3600 K-ig terjedő javadalmazásuk van, általában biztosításkötelesek, *de ha igényük van arra, hogy betegség esetén illetményeiket munkaadójuktól legalább 6 hónapig megkapják, úgy nem esnek biztosítási kötelezettség alá*; 3. azok, kiknek 2400 koronát meg nem haladó javadalmazásuk van, biztosításkötelesek, tekintet nélkül arra, hogy illetményeik betegség esetén mennyi időre járnak ki nekik. A 2400-3600 K közötti javadalmazással bírókra vonatkozólag tervezett kivétel az orvosoknak tett concessio az eredetileg minden kivételtől mentesen tervezett 3600 koronás értékhatár alól.

Közgazdaság és közigazgatás visszahatása a munkásbiztosításra. A kolozsvári kerületi pénztár 1910. évi jelentésében érdekes megvilágításban részesül e kapcsolat:

„A pénztár területén a jelentés évében nagy mértékben *rosszabbodott az egészségügyi állapot.* A táppénz-számla s általában a segélyezési kiadások oly mértékben emelkedtek, hogy a pénztár fölöslege csaknem teljesen eltűnt. A táppénz-számla emelkedését az alábbi számok mutatják:

Kifizetett táppénz 1909. évben 60485 korona 39 fillér.

Előirányoztatott 1910. évre 65000 korona.

Kiadatott 1910. évben 87730 korona 69 fillér.

Az előirányzatot a költségvetésnek ennél a címénél 22730 koronával léptük túl.

A táppénz-számlának ezt a növekedését a taglétszámszaporulattal megokolni nem lehet. Keresvén az okokat, *négy* körülményben találhatjuk meg azokat: *a drágaságban, a munkanélküliségben s ezzel együtt az agkori és rokkant-biztosítás hiányában, az iparfelügyelet hiányosságában* és végül a *munkabérek alacsony voltában.*

A lefolyt esztendőben a *drágaság* jalkiáltásokat váltott ki az ország népességének minden rétegéből. A sokszor a létminimumon aluli táplálkozás a pénztár területén foglalkoztatott munkások szervezetének elmentálló képességét nagyban meggyengítette s a betegségek csirái teljesen alkalmas talajra találtak a rosszul táplált és silány lakásviszonyok között sívelő testben.

A *munkanélküliség* egyrészt mint jövedelemcsökkentő s így a táplálkozási és lakásviszonyokat rosszabbító jelenség hatott táppénz-számlánk emelkedésére, de másrészt lehetetlen elzárkóznunk ama tény megállapítása előtt, hogy a biztosítottak egy része a munkanél-

küliség ideje alatt a pénztárt nagyon sok esetben kellő ok híján terheli.

Az aggkoriak és rokkantak közellátásának hiánya szintén nyomasztó terhet ró a pénztárra, minthogy a hiányzó *aggkori és rokkantbiztosítás* költségeinek jó részét így a betegség esetére való biztosítás viseli.

Az *iparfelügyeleti intézmény hiányosságait* első sorban a kisipari üzemek ellenőrizetlen voltában s így sok esetben rendkívül elszomorító egészségügyi viszonyaikban érzi meg a pénztár. Vannak műhelyek, amelyekben *kivétel nélkül minden ott dolgosa munkás megszerzi a tuberkulózist*. Megesett, hogy *egy műhelyből egyszerre 7-8 fejletlen tanonc állott rheumatikus bántalmakkal kezelés alatt*. Így lehetne folytatni a megbetegedések felsorolását, melyek nem az üzemmunka természetéből, hanem a *műhelyek felügyeletének hiányából* fakadnak.

Végül rá kell mutatnunk e helyütt is arra a súlyosan elszomorító tényre, hogy *az ipari munkával foglalkozók napibérének átlaga a 3 koronát nem éri el* s hogy ilyen bérviszonyokhoz, a drágaság hozzájárulását számítva: könnyen megérthetjük az egészségügyi állapotok napról-napra fokozódó rosszabbodását.

A pénztárnak e jelenségek ellen kevés módja volt küzdeni, de ami módjában állott, azt megtette hivatali hatáskörében is, meg társadalmi utón.

Az iparfelügyelével karöltve, erélyes intézkedéseket sürgetett ki a gyufagyári munkások egészségügyi védelmének javítása körül s ahol lehetett, tanácsadással, rábeszéléssel minden esetben megkísérelte a műhelyek higienikus viszonyainak javítását.

A munkások nyomorúságos lakásviszonyainak jobbítását előbb községi lakásépítő mozgalom sürgetésével, majd – ennek meghiúsulása után – az érdekeltek szövetkezetté szervezésével kísérelték meg a pénztár tisztviselői. A szövetkezet, pénztári tisztviselők vezetésével, már megalakult és működik s ha – amire igen alapos remény van – 4-500 munkásház felépül, maradandó érdemeket szerzett a pénztár ezen a téren is”.

A m. kir. államvasutak orvosrendszere.

Értesülésünk szerint rendkívül nagyjelentőségű egészségügyi reform készül a m. kir. államvasutaknál: szét kívánják egymástól választani a *munkaadó* szolgálatában álló máv. orvosi és a *Máv betegsegélyező-pénztár* szolgálatában álló orvosi állásokat. A máv. betegsegélyező-pénztár tagjainak eddig igen súlyos sérelme volt, hogy a pénztári orvosokat nem a pénztár igazgatósága alkalmazta, hanem a pénztári orvosi szolgálatot is a Máv. mint munkaadó által alkalmazott és tőle függő pályorvosok látják el. ami lehetővé teszi, hogy a munkaadó ez utón illetéktelen nyomást gyakoroljon a pénztári tagokra. Reméljük, hogy a szétválasztásra vonatkozó tervezet, mely a kereskedelemügyi miniszter elé kerül valóra fog válni.

Elvi jelentőségű határozatok.

A segélyezések egyes ágainak országosan és általános utasításokkal való szabályozása az országos pénztárnak az 1907. XIX. t.-c. 100. §-ában biztosított jogkörét képezi, s az országos pénztárnak ily irányban kiadott körrendeletei követendő jogszabályoknak tekintendők.

M. kir. állami Munkásb. hivatal biztosítási tanácsának 5459/910. sz. határozatából.

„.....A gy.-i kerületi pénztár által az iratokban tett arra az ellenvetésre, hogy az országos munkásbetegsegélyező és balesetbiztosító pénztárnak konkrét betegsegélyezési ügyekben rendelkezési joga nincs s így az országos pénztár körrendeletének betartására a pénztár nem kötelezhető, a hivatal arra az állápontra helyezkedett, hogy bár az egyes betegsegélyezési esetek ellátása és a betegségi segélyek mérvének és minőségének megállapítása a helyi szervek hatáskörébe tartozik s azoknak ezen jogát az országos munkásbetegsegélyező és balesetbiztosító pénztár nem is csorbíthatja, az egyes betegsegélyezési esetekben tehát be nem folyhat, azonban a segélyezések egyes ágainak országosan és általános utasításokkal való szabályozása az országos pénztárnak az 1907. évi XIX. t.-c. 100. §-ában biztosított jogkörét képezi, az országos pénztárnak ily irányban kiadott körrendeletei követendő jogszabályoknak tekintendők”

Ipari igazgatás.

Rovatvezető: **Dr. Kemény Dezső**, kamarai jegyző.

Az élelmiszerhamisítás büntetése.

A Jogtudományi Közlöny írja: Állandó panasz tárgya, hogy az élelmiszerhamisítás nálunk azért olt oly nagy mértéket, mert megtorló, büntető rendelkezéseink túlságosan enyhék. Kétségtelen, hogy a mezőgazdasági termények, termékek és cikkek hamisításának tilalmazásáról szóló 1895: XLVL t.-cikk nem nyújt ebben az irányban hatásos védelmet. De nem értjük, hogy akkor, amikor az élelmiszerhamisítás annyira elharcpódzik, hogy országos veszedelemmé lett, miért nem alkalmazzák a büntetőtörvénykönyv 314. §-át, amely az esetek ezreire illenék? Ez a szakasz tudvalevően így szól: „Aki a közfogyasztás tárgyait képező s elárúsításra vagy szétosztásra rendelt élelmicikkek közé az egészségre ártalmas anyagot kever vagy kevertet; úgy-szintén az, aki az akként meghamisított vagy életveszélyes, élelmicikkeket elárúsítás vagy szétosztás céljából boltjában vagy más áruhelyen, vagy raktárában tartja: közegészség elleni vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal, ezenfölül száz forinttól ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.” Ezt a törvényszakaszt a hamisítók ellenében annyival inkább lehetne alkalmazni, mert az 1895: XLVI. t.-c. 3. §-a szerint is, az ott megirt kihágási büntetés csak akkor fog helyet, „amennyiben cselekménye súlyosabb büntetés alá nem esik”, ami egyenes utalás a büntetőtörvénykönyv szigorúbb minősítésére és büntetési tételére. Nem látjuk ugyan oly sötétnek a helyzetet, mint a Jogtudományi Közlöny cikkírója, és nem is vagyunk barátjai a kereskedelem túlságos megrendszabályozásának és béklyóba szorításának, de tudjuk és elismerjük, hogy az élelmiszerek előállításánál és forgalomba hozásánál számos visszaélés történik, és hogy ezeknek a visszaéléseknek minél erélyesebb megtorlása és megakadályozása nemcsak a fogyasztó közönség, hanem a tisztességes kereskedelemnek is eminens érdeke. Tudjuk azt is, hogy ez idő szerint a visszaélések üldözése tényleg nem jár a kellő eredménnyel és hogy a szakörök a helyzet javulását a magyar Codex Alimentarius megalkotásától várják. Cikkírónak javaslata, mely egyébiránt igen figyelemreméltó és megszívlelendő, véleményünk szerint kevés gyakorlati eredménnyel jár-

hat, mert a büntetőtörvény idézett szakasza csak azon esetekre vonatkozatható, amelyekben a hamisítás vagy keverés egészségre ártalmas anyaggal történik, holott, mint tudjuk, az iparszerűen dolgozó élelmiszerhamisítók ártalmatlan anyagokat használnak fel. Például a leggyakoribb hamisítások egyikének, a tejhamisításnak leggyakoribb módja tudvalevőleg egyszerűen víznek, tehát az egészségre ártalmatlan anyagnak a hozzákeverésében áll és hasonló a helyzet épen mindazon cikkek-nél, amelyeknek hamisítása a legtöbb kárt okozza a közönségnek és a legtöbb panaszt váltja ki. Ha tehát az ügyészség egyes kirívó esetekben vádat is emelne a hamisítók ellen, akkor is az eljárás valószínűleg fölmentéssel végződne, a fővázolt oknál fogva. Azonban az eszme megpendítését örömmel vesszük, mert alkalmat ad nekünk arra, hogy egy olyan új törvényes szabály megalkotását sürgezzük, amely a tipikus élelmiszerhamisítás legsúlyosabb eseteit *vétségnek minősítve, a rendes büntetőbíróóságok hatáskörébe* utalja, úgy hogy a közigazgatási hatóságok elé csak a kihágás jellegével bíró kisebb és tömeges esetek fölött való ítékezés tartozzék.

Az érdekképviseltek köréből.

Német kereskedők tanulmányútja Magyarországon. A berlini Handelsvertragsverein, ez idő szerint egy magyarországi tanulmányút előkészítésével van elfoglalva; ebből kifolyólag az egyesület titkársága fölhívást intézett tagjaihoz, azon magyar cégek címeinek közlése iránt, amelyek a Németországgal való kiviteli és beviteli üzleti forgalomban részesednek. A tanulmányútra vonatkozó bővebb részleteket annak idején közölni fogjuk.

Az ausztriai német iparegyesületek birodalmi központjának V. kongresszusa, mely legutóbb Brünnben tartott meg, a *kisipar hitelszükségletének* fedezése céljából az önszorgalmon alapuló hitel-szövetkezetek alakítását és egy központi szövetkezeti pénztárnak állami anyagi segítséggel való létesítését elengedhetetlen szükségnek jelezte és e célból a kormányhoz és a képviselőházhoz felterjesztést intéz.

A brassói kamara legutóbbi teljesülésében szintén foglalkozott a varrógépekre szóló megrendelések gyűjtésével üzött visszaélésekkel és magáévé tette azt a javaslatot, mely szerint a varrógépekre vonatkozó megrendelések a községi elöljáróság által lennének látta-mozandók. (V. ö. lapunk 14. és 15. számát.)

A debreceni kamara novemberi közgyűlése egyebek közt a kereskedelmi alkalmazottak szakszerű és elméleti továbbképzésére szolgáló tanfolyamok országos szervezésére irányuló javaslatot tárgyalta és fogadott el, sürgette a vagonhiányból eredő bajok orvoslását, továbbá a vegytisztító-iparban nemrég egyre-másra ismétlődő robbanásokra való tekintettel ennek az iparnak képesítéshez való kötését hozta javaslatba.

A kolozsvári kereskedelmi és iparkamara november hó 28-án tartott közgyűlésén az elnökség bejelentette, hogy a kereskedelemügyi miniszterhez intézett fölterjesztésben a vegytisztító-ipar képesítéshez kötését kérte s azon rendszabály kimondását, hogy ily műhely csupán földszinti, különálló épületben legyen fentartható; továbbá sürgős intézkedést kért a vagonhiány miatt megakadt sószállítások lebonyolítása érdekében. A közgyűlés csatlakozott a kereskedelmi szaktanfolyamok rendezése iránt megindult mozgalomhoz; továbbá Kuczko István levelező tag indítványára elhatározta, hogy az erdélyrészi *népies díszítések és rajzmotívumok* rendszeres összegyűjtése iránt mozgalmat indít és együttműködésre hívja fel a marosvásárhelyi és brassói társ kamarákat.

Ipari tulajdon.

Rovatvezetők: dr. **Bányász Jenő,**

a budapesti keresk. iparkamara védjegyhivatalának vezetője és dr. **Klug Emil** ügyvéd.

A tisztességtelen verseny ellen való védekezésről.

Az 1909. évi német törvény 17. szakasza megtiltja a *vállalat üzleti, vagy üzemi titkának* ugyanezen vállalat valamely alkalmazottja által a szolgálati idő alatt eszközölt szándékos, vagy vétkes közrebocsátását. Az üzleti titok inkább kereskedői, míg az üzemi titok inkább technikai természetű. A szolgálati idő tartamát nem befolyásolja az egyoldalú szerződésesség. A 17. §. azonban nemcsak ugyanazon vállalat valamely alkalmazottja által elkövetett üzleti vagy üzemi titok elárulását üldözi hanem egy más vállalat titkának a kihasználását is, valamint ilyen titkoknak a tisztességtelen verseny céljaira való közlését. Ez esetekben a kár lehetőségének a bizonyítása nem elegendő.

A szerzői, szabadalom, mintaoltalomtól teljesen függetlenül egy évig terjedhető foghazzal és 5000 M. pénzbüntetéssel sújtja a 18. §. mindazokat, akik valamely üzlet, vagy üzem körében való alkalmaztatásuk alatt *rajzokat, modelleket, sablonokat, recepteket* stb. a jogosított beleegyezése nélkül harmadik személyekkel közlik, illetve harmadik személyek vállalata körében értékesítik. Ide sorolhatók az árujegyek lajstromozásában való *rosszhiszemű megelőzés* esetei is. (Az alkalmazott a vállalat tulajdonosának egy árujegy bevezetésére tett előkészületeit – a vignetta rajzát, az adjusztlás módját – a lajstromozással való megelőzés céljából harmadik személyekkel közli.)

A 20. szakasz kiterjeszkedik azokra az egyénekre is, akik másokat üzleti vagy üzemi titkok közlésére igyekeznek rábírní, úgyszintén azokra is, akik az alkalmazottat ily cselekmények elkövetésére *felbújtották*, illetve az elárulásnál *segédkeztek*. Magát a *kísérletet* is bünteti, kiindulva abból, hogy a vesztegetések, az anyagi előnyök a titok közlése után helyeztetnek csak kilátásba. 9 hóig terjedhető fogházat és 2000 M. terjedhető pénzbüntetést állapít meg.

A kártérítési vagy abbanhagyási igény *elévülési idejét* tárgya a 21. szakasz. E szerint úgy az abbanhagyási, mint a kártérítési igények azon naptól számítandó hat hó alatt évülnek el, amely napon a sértett fél a felelős személy kilitéről, illetve a történt károso-dásról tudomást nyert. Ezek az igények a sérelmes cselekmény elkövetésétől számított három év eltelte után semmi esetre sem érvényesíthetők.

A 28. szakasz a külföldiek jogvédelméről intézkedik. Oly külföldiek, akik teleppel, vagy lakással a belföldön nem bírnak, akkor vannak keresetre jogosítva, ha a kölcsönösszeg fenforgása a törvény-tárban közzétett nyilatkozattal kimondatott.

A tisztességtelen verseny elleni védelemre vonatkozó német törvény 1909. évi október 1-én lépett életbe s ezzel az 1896. évi törvényt hatályon kívül helyezi, (30. §.)

Az 1909. évi törvény ezen rövid ismertetéséből látjuk, hogy az a hasontárgyú magyar javaslattal lényegileg azonosnak mondható. A magyar tervezet is az üzleti életet a maga egész terjedelmében foglalja magában, az üzelmek minden nemére, az üzleti élet minden ágára kihat. Kétségtelen az is, hogy eddigi törvényeink intézkedései csak a legkritikább esetben elegendők a concurrence déloyale leküzdésére. Ha mind-ezen körülményeket tekintetbe vesszük, úgy, bár mi-ként azt a bevezető részben kifejtettük, távolról sem

várjuk a javaslat törvényerőre emelkedésétől a tisztességtelen verseny hatályos megrendszabályozását, – a tisztességtelen verseny mindig fog találni eszközöket, hogy célját kerülő utakon elérje, – mindazonáltal forgalmi életünkben elharapódzott s eddig büntetlenül üzött visszaélések féken tartására a speciális törvényhozást *szükségesnek* kell tartanunk. Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy a közzétett javaslat azáltal, hogy az abban hagyási kötelezettség megszegése esetére általában (csak a 31. §-ban) nem statuál megfelelő bírságot, az abban hagyási keresetek eredményességét illuzoriussá teszi. Főhibájaként kell továbbá megemlítenünk az eljárás rendkívül hosszadalmas voltát, úgyszintén a bírságnak csekély összegekben való megállapítását.

Vége.

Virágnevek védjegytartalma. A kozmetikai cikkek kereskedelmi elnevezésüket természetesen a tartalmazott hatóanyagtól nyerik, minélfogva úgy a termelők, mint a fogyasztó közönség a növények és virágok neveiben csak az illető áruk minőségére utaló jelzéseket látnak oly értelemben, hogy az áruk előállításánál felhasznált anyagokat jelölik meg. „Kaktusz” kozmetikai cikkek megvédésére védjegytartalmat nem élvez. (1627. 1911. K. M.)

Védjegytartás. A védjegy átírásának kötelezettsége mindazon esetekben beáll, amidőn a tulajdonos személyében változás áll be. Ha a vállalatot az özvegy folytatja ugyan, de új társtagokkal együtt, az átírási kötelezettség alól való mentesség nem forog fenn. A védjegy átírásának a kötelezettsége továbbá mindazon esetekben beáll, ha a *cégszöveg változása nélkül* közkereseti társaság egyéni céggé, vagy egyéni cég közkereseti társasággá alakul.

Részvénytársaság által elkövetett bitorlásért az ügyeket vezető alkalmazott, pld. a vezérigazgató vonható felelősségre. A költségekben, a hírlapi közzétételben stb. azonban az alkalmazott és a részvénytársaság egyetemlegesen marasztalhatók. (Rimaszombati tszék.)

Az árusítás fogalma. Az a tény, hogy a vadtöltött a saját készítményével utántöltött eredeti dobozokat az üzleti helyiségben az eladásra szánt áruk közé helyezte, megállapítja az „árusítást”. Ezzel szemben nem vehető figyelembe a „saját házi használatra” alapított kifogás. (Győri tszék.)

Szóvédjegyek hasonlósága. Az osztrák közmunkaügyi miniszter a korábban belajstromozott „Patriot” szóvédjegyet a későbbi „Patria”, az „Engel-druckknopf” szóvédjegyet a „Schutzengel”, a „Sirene” védjegyet az „Irene” szóvédjegyekhez hasonlóknak találta, s az utóbbi védjegyek törlését a védjegy törvény-novella 3. §-a alapján elrendelte.

Függőben tartott védjegybejegyzések. A „Püspök sör” szavakból álló árumegjelölés bejegyzését a kereskedelemügyi miniszter 1296/1911. K. M. sz. határozatával, a „Ferrobromlecin” és a „Ferropodlecin”, továbbá a „Maltoclecin” szóvédjegyek központi kihirdetését pedig 1626/1911. sz. határozatával függőben tartotta.

Közgazdaság.

Fenyő Miksa, a Gyáriparosok Országos Szövetségének titkára nagyszabású referátumot terjesztett a Gy. O. Sz.-ének ebben a kérdésben tartott nagyválasztmányi ülése elé. Ebből a referátumból, mely az egész kérdést rendkívül tömören és mégis teljes világossággal foglalja össze, közöljük a következőket.

A hazai iparfejlesztésről szóló 1907. évi 3. t.-c. nemcsak az iparfejlesztés, hanem a közszállítás kérdését is rendezte, legfőbb elvül mondván ki, hogy a közhatóságok és egyéb intézmények ipari szükségletei és munkálatai rendszerint a magyar korona országainak ipara révén fedezendő. Nem túlozunk, amikor azt mondjuk, hogy ezt a törvényt az iparfejlesztésünknek ezt az alfáját, sőt ómegáját a közhatóságok kezelése négy évvel a törvény életbe lépte után valóságosan hatályon kívül helyezte. Az 1907. évi 3. t.-c.-nek a közszállításokra vonatkozó intézkedéseit csak az tartja meg, aki akarja; hozzátéhetjük, nagyon kevesen akarják. Ha tisztelt kollegám, Sugár Ottó, a közszállítási mizériákról írva a Magyar Gyáripar számában, egy épületállványhoz hasonlította a közszállításokat, akkor mi ezt a hasonlatot azzal egészíthetjük ki, hogy itt nyilván azokról az utóbbi időben szokássá vált pesti építkezésekről van szó, amelyeket a szél legkisebb ereje is összedönt. A törvény intézkedéseinek megsértése, félretétele, egész lavinaszerűvé gyarapodott az utolsó esztendőben s amikor a kérdés tanulmányozása céljából régi aktákat lapozgatva beletekintettem az 1904 évi március havi ipartanács jegyzőkönyveibe, amikor is egy közszállítási törvény szükségességéről folyt a vitatkozás, meglepetve láttam, hogy a magyar közgazdasági élet legkiválóbbjai ott voltak: Wekerle Sándor, Chorin Ferenc, Lán-czy Leó, Kornfeld Zsigmond, Neményi Ambrus, Matlekovits Sándor, – ugyanazokat a sérelmeket hangoztatták, és ugyanazon sérelmek orvoslása céljából tartották szükségesnek a közszállítási törvényt, mint amelyek miatt e kérdést a mi ülés napirendjére tűztük.

Nem könnyű megállapítani, hogy mennyi a közszállítások évi értéke. A közszállításokhoz kiadott végrehajtási utasítások 67. §-a ugyan a legpontosabb és legrészletesebb kimutatások készítésére kötelezi a kereskedelmi minisztériumot, sőt kötelezi arra, hogy e kimutatásokat az ipari és kereskedelmi érdekképviseleteknek másolatban megküldje. Sem az egyik, sem a másik kötelezettségnek nincs elég téve. A közszállítási beszerzésekről pontos jegyzékek nem vezetnek, a kimutatásokat pedig az ipari érdekképviseletek 1907 óta egyszer sem kapták meg, legalább szövetségünk nem kapta meg, de úgy tudom, a kereskedelmi és iparkamarák sem. Azok szerint a hiányos kimutatások szerint, melyeket a minisztériumok a kereskedelmi múzeum rendelkezésére bocsátanak, a kereskedelmi múzeum körülbelül számba nem véve a hadseregszállításokat, 265 millió korona beszerzésről tud. Ha számba vesszük, hogy ebből a kimutatás szerint 224 millió esik a forgalmi vállalatok beszerzéseire és mindössze 40-42 millió az állami és törvényhatósági beszerzésekre, akkor fogalmunk van e kimutatásoknak a megbízhatóságáról. Kétszer vagy háromszor ennyi a magyar közszállítások évi összege; önmaga és az ország ellen – amelynek, épen most hallottuk, az első 9 hónapban 260 milliós passivummal záródott a kereskedelmi mérlege – követne jóvá nem tehető bünt, ha lemondana arról a törvényes és természetes jogáról, hogy a közszállítások kizárólag és minden körülmények között a hazai iparnak és a magyar munkának biztosítsanak.

Hogy milyen körülményekre vezetendő vissza, mivel magyarázható a közszállítási törvénynek a semmibevevése, azt egészen pontosan nem is tudnám megmondani, talán annak a körülménynek, hogy dacára annak a fáradhatatlan munkának, melyet a Szövetség és más ipari érdekképviseletek folytatnak, még mindig nem alakult ki igazi ipari közvélemény. Egy közvélemény, mely meg van győződve arról, hogy az állami és sociális kiadások égbenövé teheroszlópaiát a mezőgazdaság egyedül nem bírja meg, csak egy hatalmassá fejlesztett iparral együtt: még nem alakult ki. Vagy distingváljunk, igenis mindannyiszor van ipari közvélemény, mindannyiszor tudomást vesznek az iparról, valahányszor arról van szó, hogy az új és növekvő terheket az ipar vállaira rakják, de megszakad a közvélemény abban a pillanatban, amikor arról van szó, hogy az ipart e terhek elviselésére képessé tegyék. Hiszen láttuk, megtörténhetett a magyar képviselőházban az, hogy annak egyik bizottságában a kereskedelmi tárca referense nyíltan a közszállítási törvény végrehajtása ellen foglalt állást. A magyar hatóság, sajnos, még mindig ott tart, hogy ipart pártol, mint ahogy pártolta teszem annak idején a színészetet és az irodalmat, de hiányzik belőle az a nagy meggyőződés, hogy amikor szállítást juttat a magyar iparnak, akkor nem egy vállalatot kedvezményez, hanem e vállalat keretein felül olyan gazdasági érdekeket szolgál, melyek nélkül a nemzetek világversenyében egyetlen ország sem állhat meg.

Az elismeréssel fogadott referátumhoz Egger Gyula, Rácskay Gyula, Klinger Ernő, Sauerbrunn Gyula, Kaszab Aladár, Róna Sándor, Mahler Lénárt, Kiss Jenő, Hatvány Deutsch Sándor és Chorin Ferenc elnök szólott hozzá.

Hetvenezer munkás kizárása. A berlini fémiparban hónapok óta heves viták folynak a munkások és a munkaadók közt. Szeptember hóban a munkások a mai javult helyzetre való hivatkozással béremelést követeltek, továbbá azt, hogy a hiányos munka is megfizetessék. Az utóbbi követelésre nézve nem létesült megegyezés és ezért október 9-én 23 üzem öntőmunkásai (3000) sztrájkba léptek. A berlini vasöntődékben az öntvénygyártás heti 9400 mm.-ről 500 mm.-ra csökkent, úgy, hogy a többi osztályokban is megakadt a munka. November 6-án a berlini fémárugyárosok köteléke beszüntette a munkásközvetítést. A munkások részéről az volt a válasz, hogy a Borsig-gyárban 200 vasesztergályos lépett sztrájkba. A fémárugyárosok köteléke erre november 17-én elhatározta, hogy november 30-án a fémárugyarak munkásainak 50%-át kizárja. A köteléknek 114 tagja van, ezek közt az Allgemeine Eelektrizitäts-Gesellschaft, Siemens-Schuckert, Borsig, úgy, hogy a kizárás mintegy hetvenezer munkást sújtana.

Krupp Magyarországon. Értesülésünk szerint a bern-dorfí Krupp-féle fémárugyár Felsőmagyarországon nagyszabású gyárat létesít. A vonatkozó tárgyalások annyira előhaladtak, hogy már a kereskedelmi igazgató személyében is megállapodtak.

A Budapesti szivattyú- és gépgyár r.-t. eladta 2 millió K-ért Váci-uti telkeit a Groedel-cégnek, mely azt legközelebb építkezési célokra parcellázni fogja. A Szivattyú- és gépgyár r.-t. gyártelepét a Lágymányosra fogja kitelepíteni. A cég nagyszabású és egészen modern új gyárat épít. Érdekes jelenség, hogy az 1 millió K alaptőkével bíró vállalat két milliót kap a telkéért. Igazolja azt a feltevést, hogy maholnap valóságos luxus lesz a külső Váci-úton, vagy a székesfőváros belterületén gyárépületeket üzemben tartani.

A székesfőváros fejlődésével nagyszabású kitelepítési akció várható, a telkek értékesítésével kapcsolatban újabb tőkék ömlenek a gyáripar csatornáiba és biztosra vesszük, hogy a gyári berendezések modernizálására szükséges összegeket részben a gyártelek parcellásáért befolyó összegek fogják szolgáltatni.

Magáncégből részvénytársaság. A Geiger és társa cég vegyészeti gyárat (Vác) a Magyar Bank megvásárolta s azt részvénytársasági alapon fogja tovább vezetni. Az alaptőke 400.000 K lesz.

Divald grafikai műintézet r.-t. cég alatt az eperjesi Divald Károly fia cég grafikai műintézete részvénytársaságá alakul át 100.000 K alaptőkével.

Kenner testvérek és társai bőrgyár r.-t. (Kolozsvár) cég alatt az ugyanilyen nevű magáncég részvénytársaságá alakult át 200.000 K alaptőkével.

Állami kedvezmények. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter a Magyar papírgyár r.-t. rózsashegyi ipartelepe számára az 1908. évi július 15-től számítandó 15 évre engedélyezett állami kedvezményeket azonos lejáratú idővel a nevezett gyár üzemi kibővítéseire kiterjesztette.

Felelős szerkesztő : Dr. LÁNCZI JENŐ.